

खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना प्रतिवेदन चण्डीभञ्ज्याङ्ग गाविस

स्याङ्गजा
जिल्ला

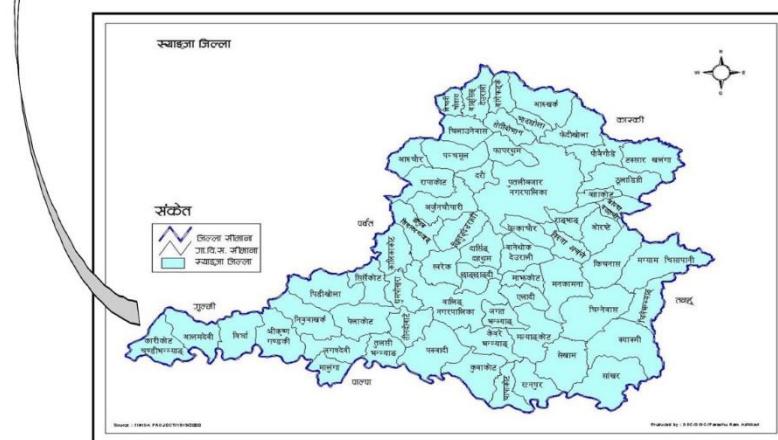
तयार गर्ने :

गाउँ विकास समितिको कार्यालय, चण्डीभञ्ज्याङ्ग

तयार गरिएको मिति : २०७२/०७/२०

कारीकोट चण्डीभञ्ज्याङ गा.वि.स., स्याङ्गजाको गाउँ विकास समिति स्तरीय खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता योजना

अद्यावधिक योजना (२०७१-२०७५)
Updated V-WASH Plan (2071-2075)
२०७१

श्री गाउँ विकास समितिको कार्यालय

कारिकोट चण्डीभञ्ज्याड, स्याङ्गजा

स्थापित २०४७

प.सं. :

च.नं. :

मिति : २०७१।१०।०२

विषय : धन्यवाद ज्ञापन

कुनै पनि व्यक्ति यस पृथ्वीमा जन्म लिई सकेपछि उसलाई जीवन जिउनका लागि नभई नहुने कुराहरु गाँस, बास र कपास भए जस्तै शुद्ध पिउने पानी पाउनु, स्वास्थ्य र सरसफाई रहनु पनि उसको नभई नहुने आवश्यकता हो । विडम्बना नै भन्नु पर्छ ती दुवै कुरामा यो गा.वि.स. विगतमा लामो समयसम्म विमुख प्रायः नै रहेको थियो । गा.वि.स. का केही बडाका वस्तीहरूमा खानेपानीको लागि ७ घण्टासम्म लगाउनु पर्ने अवस्था थियो । त्यस्तै स्वास्थ्य र सरसफार्यको स्थिति पनि दयनीय अवस्थामा थियो । यस्तो हुँदाहुँदै पनि यो गा.वि.स. मा खानेपानी, स्वास्थ्य तथा सरसफाईको क्षेत्रमा सरकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्रबाट विकास गर्ने खासै पहल भएको थिएन । यो गा.वि.स. सदरमुकामबाट ज्यादै टाढा भएर हो कि यहाँका वासिन्दा, राजनीतिक दलका नेता तथा कार्यकर्ताहरूले यहाँको आवश्यकताको पहिचान सम्बन्धित ठाउँमा पुऱ्याउन नसकेर हो, यो क्षेत्रमा खासै प्रगति भएको थिएन । जि.वि.स., गा.वि.स. र जिल्ला खानेपानी कार्यालयबाट केही ठाउँमा खा.पा. पाइप वितरण र टंकी निर्माण र गैर सरकारी संस्था (CDF & NEW AH) बाट केही समिति बडामा खानेपानी तथा स्वस्थ्यको क्षेत्रमा केही काम गरे तापनि सम्बन्धित बडामा पूर्ण रूपमा समस्या समाधान हुन नसकिरहेको अवस्थामा हाल आएर यस गा.वि.स. मा पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई परियोजना लागू भएपछि गा.वि.स. भरिको खा.पा. को समस्या समाधानोमुख रहेको र स्वस्थ्य तथा सरसफाईको क्षेत्रमा पनि सुधार भइरहेको छ । त्यसैले यस गा.वि.स. को बास प्लान अद्यावधिक गर्न आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने जिल्ला विकास समिति स्याङ्गजा, पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई परियोजना, दोस्रो चरणलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छौं ।

धन्यवाद !

(नेत्रप्रसाद पाउडे)
सचिव का.स. अध्यक्ष

विषय सूची

खण्ड एक

परिचय	१
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ उद्देश्य	२
१.३ विधि	३
१.४ सिमितता	४

खण्ड दुई

२.१ चण्डीभन्ज्याङ् गाउं विकास समितिको सामान्य जानकारी	५
२.१.१ संक्षिप्त परिचय	५
२.१.२ अवस्थिति, सिमाना तथा प्रशासनिक विभाजन	६
२.१.३ क्षेत्रफल तथा भूउपयोग	६
२.१.४ जनसङ्ख्या	६
२.१.५ वडागत तथा जातीय आधारमा तुलनात्मक घरसङ्ख्या	७
२.१.६ शैक्षिक संस्थाहरु	८
२.१.७ गा.वि.स.मा उपलब्ध जनशक्तिको तुलनात्मक विवरण	८
२.१.८ गा.वि.स.मा विद्यमान सेवामूलक कार्यालयहरु	९
२.२ चण्डीभन्ज्याङ् गाविसमा खानेपानीको तुलनात्मक अवस्था	१०
२.२.१ खानेपानीको अवस्था	१०
२.२.२ खानेपानी स्रोतको वर्गीकरण	१२
२.२.३ खानेपानी स्रोतको सुविधा स्तर निर्धारण	१४
२.२.४ चण्डीभन्ज्याङ् गा.वि.स.मा सञ्चालित खानेपानी योजनाहरूको स्थिति	१६
२.३ स्वास्थ्य र सरसफाईको स्थिति	१७
२.३.१ स्वास्थ्य	१७
२.३.२ सरसफाई	१८

२.३.३ चण्डीभन्ज्याङ् गा.वि.स.मा पूर्ण सरसफाईका सूचकहरूको स्थिति	२२
२.३.४ वातावरणिय सरसफाईको अवस्था	२४
२.४ गा.वि.सको वाश योजना कार्यान्वयन तथा संसोधित कार्ययोजना	२५
२.४.१ विभिन्न खानेपानी योजनाहरू	२५
२.४.२ सम्भाव्य लगानीका स्रोतहरू	२८
२.५ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण	२८
२.५.१ जोखिम सम्बन्धमा विगतको सिकाई पहिचान	२८
२.५.२ भविष्यमा हूनसक्ते जोखिमहरूको प्रकृति विश्लेषण गर्ने, विपद तथा जोखिम न्यूनीकरण र जलवायु अनुकूलन सम्बन्धी विकल्पहरू	२८
२.५.३ सुझावहरू	२९
२.६ तर्जुमा गरिएका क्रियाकलापहरू	२९

खण्ड तिन

निष्कर्ष तथा भावी कार्यदिशा	२९
३.१ निष्कर्ष	२९
३.२ भावी कार्यदिशा	३०

अनुसूचीहरू

तालिका सूची

तालिका शीर्षक	पृष्ठ
१. चण्डीभञ्ज्याड गा.वि.स.का घरधुरीको जातजातिगत आधारमा वितरण	७
२. चण्डीभञ्ज्याड गा.वि.स.मा उपलब्ध दक्ष जनशक्ति	९
३. चण्डीभञ्ज्याड गाविसमा खानेपानीको अवस्था	१०
४. खानेपानी स्रोतको वर्गीकरण	१३
५. खानेपानी स्रोतहरूको सुविधा स्तर निर्धारण	१५
६. चण्डीभञ्ज्याड गा.वि.स.मा सञ्चालित खानेपानी योजनाहरूको स्थिति	१७
७. घरायसी शौचालयको अवस्था	१९
८. संस्थागत शौचालयको अवस्था	२१
९. पूर्ण सरसफाईका सूचकहरूको स्थिति	२२
१०. प्रस्ताव गरिएका विभिन्न खानेपानी योजनाहरू	२५
११. तर्जुमा गरिएका क्रियाकलापहरू	२९

खण्ड एक

परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपाल सरकारको सन् २०१७ सम्ममा सबैलाई खानेपानी र सरसफाई सुविधा पुर्याउने लक्ष हासिल गर्ने दिशामा सहयोग गर्दै स्थानीय निकायहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले नेपाल सरकार र फिनल्याण्ड सरकारका बीच पश्चिम नेपालका विभिन्न नौ वटा जिल्लाहरूमा खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता कार्यक्रम सञ्चालनको लागि द्विपक्षिय सम्झौता भए वमोजिम पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई परियोजना सन् २००८ देखि २०१३ अवधिको पहिलो चरण सफलतापूर्वक सम्पन्न गरी सन् २०१३ देखि २०१८ सम्मको अवधिको लागि दोस्रो चरण आरम्भ भएको छ ।

यस सन्दर्भमा समुदायले सहभागितात्मक रूपमा तर्जुमा गरेको योजनाले मात्र समुदायका वास्तविक आवश्यकताको पहिचान गर्न सक्दछ र वाशको क्षेत्रमा गरिने बाह्य सहयोग वास्तविक आवश्यकता भएको वर्गमा पर्दछ जसले स्थानीय सरकारको खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने क्षमतालाई विकास गरी सन् २०१७ को नेपाल सरकारको लक्ष पुरा गर्न सहयोग गर्दछ भन्ने मान्यतालाई अंगीकार गरी परियोजनाको पहिलो चरणमा विभिन्न ५२ वटा गाविसको गाउँस्तरीय खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता योजना र एउटा नगरपालिकाका वडाहरूको वडास्तरीय योजना तर्जुमामा सहयोग गरिएको थियो ।

यस परिप्रेक्ष्यमा खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता योजनामा तर्जुमा भएका क्रियाकलापहरु कार्यान्वयन गर्नको लागि परियोजनाले पहिलो चरणमा पर्याप्त आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गरायो जसको फलस्वरूपः खानेपानी, सरसफाई र स्वच्छताको क्षेत्रमा उक्त गाविसहरूमा आमूल परिवर्तन भएको छ ।

परियोजनाको दोस्रो चरणको परियोजना दस्तावेजले वास्तविक रूपमा सेवाविहीन, जसले हालसम्म खानेपानी कार्यक्रमको लागि कुनै पनि बाह्य सहयोग प्राप्त गरेका छैनन् त्यस्ता क्षेत्रमा मात्र परियोजनाको सहयोग केन्द्रीत गर्ने निर्देश गरे वमोजिम परियोजनाको सहयोग

विस्तारको लागि थप दुर्गम तथा सेवाविहीन गाविसहरु छनौट गरी सोहि वमोजिमको योजना तर्जुमा गरी सहयोग गर्ने भन्ने उल्लेख भएको छ । यसका साथै परियोजनाको पहिलो चरण सम्पन्न भएका गाविसहरुवाट क्रमशः परियोजनाको सहयोगको बहीर्गमन गर्दै जानको लागि समेत उक्त गाविसहरुको हालको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको वस्तुस्थिति अद्यावधिक गर्नु आवश्यक देखिएको र साथै परियोजनाको बहीर्गमन पश्चात समेत गाविसले सेवा पुग्न बांकी रहेका क्षेत्रमा अतिरिक्त स्रोतको खोजी गरी वा आफ्नै स्रोत परिचालन गर्न समेत अद्यावधिक खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजनाको आवश्यकता पर्ने भएकोले समेत पहिलो चरणमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना तर्जुमा भएका सबै गाविसहरुमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना अद्यावधिक गर्नु वाञ्छनीय देखिएकोले खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना अद्यावधिक कार्यमा सहजीकरण गर्ने जिल्ला विकास समिति, जिल्ला प्राविधिक कार्यालय जस अन्तर्गतको जिल्ला खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता एकाइ र गाउँ विकास समिति समेतलाई उक्त कार्यको लागि सहयोगी दस्तावेजको रूपमा तयार गरिएको गाउँ विकास समिति स्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना अद्यावधिक गर्ने निर्देशिका (VWASH Plan Updating Guidelines) वमोजिम यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

१.१.२ उद्देश्य

गाउँस्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना अद्यावधिक कार्यको समग्र उद्देश्य गाउँ विकास समितिलाई स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली, २०५६ को दफा (६५) ले प्रत्येक स्थानीय निकायलाई आफ्नो सिमाक्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने विकास निर्माण कार्य जनमुखी, सहभागितात्मक, प्रभावकारी, सुव्यबस्थित र दीगो प्रतिफल दिने गरी सञ्चालन गर्न आवधिक गाउँ विकास योजना तयार गरी सोही योजना अन्तररगतका आयोजनाहरूलाई प्राथमिकताको आधारमा सञ्चालन गर्न निर्देशित गरे वमोजिम अद्यावधिक गाविस खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना तयार गरिएको छ ।

यसका अतिरिक्त यस कार्यका खास उद्देश्यहरु निम्न वमोजिम रहेका छन् ।

- गाउँ विकास समितिको खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छताको वर्तमान अवस्थाको विष्लेशण गरी सबैका लागि खानेपानी र सरसफाई सुविधा उपलब्ध गराउन अब आवश्यक पर्ने स्रोतको पहिचान गर्नु,
- गाविस क्षेत्रभित्र सेवाविहीन, सेवा प्राप्त र सुविधा स्तरोन्तती गर्नुपर्ने समुदायको पहिचान गरी प्राथमीकरण गर्ने र सोहिं वमोजिम स्रोतको विनियोजन गर्ने,
- गाविसको पूर्ण सरसफाईको रणनीतिक योजना तर्जुमा गर्ने र सोहिं वमोजिम कार्यक्रमहरु तय गर्ने,
- जलवायु परिवर्तनबाट खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता क्षेत्रमा पर्न गएका तथा भविष्यमा पर्न सक्ने असरहरुको वारेमा अध्ययन गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका क्रियाकलापहरु पहिचान तथा तर्जुमा गर्नु,
- पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई परियोजनाको दोस्रो चरणको अवधारणा वमोजिम उक्त गाविसमा परियोजनाको सहयोगको स्तर निर्धारण गरी सोहिं वमोजिम कार्ययोजना तयार गर्ने कार्यमा सहयोग गर्नु रहेको छ ।

१.१.३ विधि

गाउँस्तरीय खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता योजना अद्यावधिक कार्यको लागि निम्न वमोजिमको क्रियाकलाप गरिएको थियो ।

क्र.सं.	क्रियाकलापको नाम	समयाबधी	कैफियत
१	सहजकर्ताको तालिम तथा विद्यमान वाश योजनाको डेस्क अध्ययन कार्य	७ दिन	जिल्लास्तरमा
२	गाविसस्तरीय अद्यावधिक कार्यशाला	१ दिन	गाविसस्तरमा
३	वडास्तरीय कार्यको लागि तयारी	३ दिन	गाविसस्तरमा
४	वडास्तरीय तथ्यांक अद्यावधिक कार्यशाला	९ दिन	वडास्तरमा

५	तथ्यांकको प्रारम्भिक विष्लेशण तथा योजना तर्जुमा पूर्व तयारी	८ दिन	गाविसस्तरमा
६	गाविसस्तरीय योजना तर्जुमा कार्यशाला	२ दिन	गाविसस्तरमा

उपरोक्त क्रियाकलापहरुमध्ये सहजकर्ताको तालिम व्यवस्थापन र प्रतिवेदन लेखन कार्यको संयोजन जिल्ला विकास समितिले गरेको छ भने बांकी क्रियाकलापहरु सहजकर्ताको सहयोगमा गाउँ विकास समिति/VWASHCC र वडा नागरिक मञ्चले आयोजना गरेका थिए ।

समग्र अद्यावधिक कार्यको अगुवाईको कार्य गाविसले गरेको थियो जसको लागि गाविसलाई आवश्यक सहयोग गर्न जिल्ला विकास समितिले एकजना सामाजिक र एकजना प्राविधिक कर्मचारी उपलब्ध गराएको थियो ।

१.१.४ सिमितता

यस खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता योजना, जिल्लाको यस क्षेत्रको विकासको निम्न पूर्णरूपमा सहयोगी रहेपनि यसका आफ्ना केही सीमितताहरु रहनेछन्:

- अपर्फेट आउनसक्ने तत्कालिन आवश्यकताहरुको प्राथमिकिकरण
- पर्याप्त बजेट विनियोजनमा न्यूनता
- प्राथमिक तहको तथ्याङ्कको सहज उपलब्धता
- राजनैतिक स्थिरता एवं स्थानीय सरकार तथा सुशासन
- पर्याप्त प्राविधिक तथा प्रशासनिक कर्मचारीको खटनपटन
- दातृ राष्ट्र तथा संघ, संस्थाहरुको सहयोगको सुनिश्चितता एवं निरन्तरता
- राजनीतिज्ञ तथा योजनाकारहरुको दूरदृष्टि

खण्ड दुई

२.१ चण्डीभन्ज्याई गाउँ विकास समितिको सामान्य जानकारी

२.१.१ संक्षिप्त परिचय

स्याङ्गजा जिल्लाको निर्वाचन क्षेत्र नं ३ मा पर्ने यस गा.वि.स. लाई वरिपरि कालीगण्डकी नदिले घेरेको टापु जस्तै छ । स्याङ्गजा जिल्लाका दुर्गम गाँउ विकास समितीहरु मध्ये यो गा.वि.स. पनि एक हो । विकास निर्माणका दृष्टिकोणले गा.वि.स.को वर्गीकरण अनुसार ग वर्गमा पर्ने यस गा.वि.स.ले आफ्ना सबै वार्डलाई जोड्ने गरी रिङ्गरोडको परिकल्पना गरी सबै वार्डमा कच्ची मोटरवाटो खन्ने कार्यलाई अगाडी बढाएको छ ।

जिल्ला सदरमुकाम स्याङ्गजा बजारबाट करिब ८५ किलोमिटर टाढा रहेको यस गाविस सिद्धार्थ राजमार्गको गल्याङ्ग बाट ४१ किलोमिटर अर्थात १० कोष टाढा रहेको छ । गल्याङ्गबाट कृष्णगण्डकी गा.वि.स. मिर्मि सम्म २१ किलोमिटर कालोपत्रे र विधां, आलमदेवि हुदै २० कि.मि. कच्ची सडकको बाटो पार गरेपछि यस गा.वि.स. मा पुग्न सकिन्छ । गल्याङ्ग देखी दैनिक ३ बटा जिप कारिकोट हटियाका लागि छुट्ने गर्दैछन् र करिब ५ घण्टाको जिपको यात्राबाट यस गा.वि.स.को भवन भएको स्थानमा पुग्न सकिन्छ । वर्षादिको समयमा जिपहरु जान नसक्ने भएको हुदाँ हटिया देखि कालोपत्रे बाटो मिर्मि सम्म करिब ५घन्टा पैदल यात्रा गर्नुपर्ने हुन्छ । यस गा.वि.स.मा पुग्ने वैकल्पिक वाटोको रूपमा पाल्पा- तम्हास खण्डको कालोपत्रे वाटोलाई लिन सकिन्छ । उक्त वाटोको पाल्ला अर्गली र रिङ्गीवजारमा गाडीबाट भरेपछि कालीगण्डकीको भोलुङ्गे पुल तरी करिब २ घण्टाको पैदल यात्रा वाट गा.वि.स. भवनमा पुग्न सकिन्छ । यसै गरी गुल्मीको रुद्रवेणी बाट पनि करीब २ घन्टाको पैदल यात्रा गरेर गा.वि.स. भवनमा पुग्न सकिन्छ । यस गा.वि.स.ले आफ्ना सबै वार्डलाई जोड्ने गरी रिङ्गरोडको परिकल्पना गरी सबै वार्डमा कच्ची मोटरवाटो खन्ने कार्यलाई अगाडी बढाएको छ ।

काली गण्डकी जलविद्युत परियोजनाको प्रभावित क्षेत्र भएता पनि तल्लो क्षेत्र का वार्ड ४, ५, ६, ७, ८ मा विद्युतको आपुर्ती भएको छैन । संचारको अवस्था हेर्दा प्राय घरधुरीहरुमा मोबाइल फोन उपलब्ध भएको पाईन्छ । वित्तिय क्षेत्रलाई हेर्दा यस गाविसमा भरखर मात्र एक कृषी सहकारी संस्था दर्ता भई आफ्ना गतिविधीहरुलाई अगाडी बढाएकोछ । करिब दुई घन्टाको यात्रा पछि गुल्मीको रिङ्गीमा काष्टमाण्डव विकास बैंक रहेको छ, भने अन्य वित्तिय सेवाका लागि पाल्पा सदरमुकाम नजिक पर्दछ ।

खानेपानी, सरसफाई, स्वास्थ्य र पोषण का लागि एकिकृत रूपमा योजना बनाई कार्य संचालन गर्नका लागि यस गाविसको पहलमा जिल्ला विकास समिति र विभिन्न सरकारी एवम् गैन्ह सरकारी निकाय संग समन्वय गरी एकिकृत क्रियाकलाप संचालन गर्न गाविस अगाडी बढि रहेको छ ।

२.१.२ अवस्थिति, सिमाना तथा प्रशासनिक विभाजन

स्याङ्गजा जिल्लाको पश्चिमी भेगमा अवस्थित कारीकोट चन्डी भञ्ज्याङ्ग गाँउ विकास समितीको पूर्वमा जिल्लाकै आलमदेवी गा.वि.स, पश्चिममा गुल्मी र पाल्पा जिल्ला, उत्तरमा गुल्मी र दक्षिणमा पाल्पा जिल्ला रहेको छ । यो गाविस समुन्द्री सतह देखि करिब ५३८ मिटर देखि १२७७ मिटरसम्मको उचाईमा $८३^{\circ}४६'$ देखि $८३^{\circ}४८'$ पूर्वी देशान्तर र $२७^{\circ}९५'$ देखि $२७^{\circ}९७'$ उत्तरी अक्षांश भित्र फैलिएको छ । प्रशासनिक हिसाबले यस गा.वि.स. हाम्रो देशका अरू गा.वि.स. जस्तै ९ वटा वडामा विभाजित छ ।

२.१.३ क्षेत्रफल तथा भूउपयोग

यस गा.वि.स. १७.८८ वर्ग किलो मीटर क्षेत्रफलमा फैलीएको छ । तिनतिरबाट कालिगण्डकीले घेरिएको टापु आकारमा रहेको यस गा.वि.स.मा भौगोलिक विविधता रहेको छ । समशितोष्ण हावापानी पाईने यस गा.वि.स.मा साल, सिसौ, सिमल, सल्ला, खयर जस्ता काठजन्य वनस्पतिका प्रजातीहरु पाईन्छन् । यहाँका समूदायको मुख्य वालीका रूपमा मकै, अदुवा, गहतेसिमी, सिल्टुङ्ग, धान आदि रहेका छन् ।

२.१.४ जनसङ्ख्या

वि.सं. २०६८ को राष्ट्रिय जनगणना अनुसार यस गा.वि.स.को जम्मा घरधुरी सङ्ख्या ८९१ र कुल जनसङ्ख्या ३९४२ रहेको छ जसमा महिला जनसङ्ख्या २२७१ (५७.६१%) र पुरुष जनसङ्ख्या १६७१ (४२.३९%) छ । यस अनुसार लैङ्गिक अनुपात ७३.५७ छ ।

२.१.५ वडागत तथा जातीय आधारमा तुलनात्मक घरसंख्या

यस गा.वि.स. को घरधुरीको वडागत तथा जातजातिगत आधारमा गरिएको वर्गीकरण निम्न तालिकामा देखाइएको छ :

तालिका १

चण्डीभञ्ज्याड गा.वि.स.का घरधुरीको जातजातिगत आधारमा वितरण

वडा नं.	टोलको नाम	विद्यमान वाश योजना वर्मोजिमको घरसंख्या				हालको घरसंख्या			
		वलित आविवासी जनजाती	धार्मिक अल्पसंख्यक	अन्य तराइ पिछडा बांग	जम्मा	वलित आविवासी जनजाती	धार्मिक अल्पसंख्यक	अन्य तराइ पिछडा बांग	जम्मा
१	तेस्रो थर टोल					३८			३८
	माथिल्लो घूर डाडा					१६			१६
	टूम्लेक					७		१४	२१
	जल्पादेवी					३२			३२
	कूटगान					५			५
	जम्मा					९८	०	०	९४
	२	टूड्कोट			६	१४			२०
	भण्डारी टोल					१०			१०
	लिहूक					१९			१९
	फेरी			५	११				१६
	विरखर्क					१७			१७
	जम्मा				११	७१	०	०	०
	३	गेझाथोक			६	१६			२२
	खलुवा					१७			१७
	कराङ्गदी					१९			१९
	संगम				२२				२२
	मधून					९८			९८
	चण्डी					२१			२१
	जम्मा				२८	९९	०	०	०
	४	विच टोल				०		१०	१०
	माथिल्लो टोल					११		९	२०
	तल्लो टोल					३		२५	२८
	जम्मा			०	१४	०	०	४४	५८
	५	माथिल्लो टोल				२६		१	२७
	तल्लो टोल					२०			२०
	मिखारडाडा					२२			२२
	सारु टोल					२६			२६
	शिखरडाडा			१०					१०
	जम्मा			१०	९४	०	०	१	१०५
	६	आपचौर				९		१४	२३
	कालावडार				६	६		२६	३८
	वर्तूड					९८		१२	३०

	जम्मा	६	३३	०	०	५२	९१
७	राइडाडा	२८	२			३०	
	मट्टीयाचौर				८	८	
	हटीया	२	२०		५	२७	
	धारादी		५		३०	३५	
	तल्लो धारादी		३		१४	१७	
	जम्मा	३०	३०	०	०	५७	११७
८	किपट	९	४५			५४	
	छिसदी	१	५४			५५	
	छङ्गतूङ्ग जमूने		२२		१	२३	
	जम्मा	१०	१२१	०	०	१	१३२
९	जोगीडाडा	४१	४			४५	
	रिढी(फादी टोल)		११			११	
	रिढी(सोमै टोल)		२३			२३	
	पाण्डे टोल		१		४५	४६	
	सटाक्की		१४			१४	
	जम्मा	४१	५३	०	०	४५	१३९
	गा.वि.स.को	१३५	६०५	०	०	२१४	९५५
	जम्मा	१४.१४	६३.३५			२२.४१	१००.०
	प्रतिशत						

माथिको तालिकामा देखाइए जस्तै यस गा.वि.स. का कुल ९५४ घरधुरीमध्ये ६३.३५ प्रतिशत अर्थात् ६०५ घरधुरी आदिवासी/जनजातिका छन् भने १४.१४ प्रतिशत अर्थात् १३५ घरधुरी, दलितका छन् र २२.४१ प्रतिशत अर्थात् २१४ घरधुरी अन्य समूहमा पर्ने जातजातिका छन्। यस प्रकार जातजातिगत आधारमा चण्डीभञ्ज्याडमा आदिवासी जनजातिको बाहुल्यता रहेको प्रष्ट देख्न सकिन्छ ।

२.१.६ शैक्षिक संस्थाहरू

यस गा.वि.स.मा १ मा.वि., १ नि.मा.वि. र ५ प्रा.वि. रहेका छन्। भौगोलिक विविधताको अवस्थाले गर्दा कतिपय वार्डका वालवालिकाहरु मा.वि. तह र उच्च शिक्षा अध्ययनका लागि छिमेकी गा.वि.स. र छिमेकी जिल्लामा जाने गरेको पाईन्छ ।

२.१.७ गा.वि.स.मा उपलब्ध जनशक्तिको तुलनात्मक विवरण

यस गा.वि.स.मा उपलब्ध जनशक्तिको तुलनात्मक विवरणलाई तलको तालिकामा उल्लेख गरीएको छ ।

तालिका २

चण्डीभन्ज्याड गा.वि.स.मा उपलब्ध दक्ष जनशक्ति

वडा नं.	सामाजिक परिचालक		दक्ष		दक्ष जनशक्ति		शिक्षक		महिला स्वार्थी		सुडूर		मातृ शिशु कार्यकर्ता		स्वास्थ्यका कर्मचारी		व्यविधिक प्रशिक्षक			
	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु
१						२			१		१		१						१	
२		२				१			१		१								२	२
३	२					२			२		१		१						१	
४			१		४				१		१		१						२	
५	१		२		२	१			१		१		१							
६	१					२			२		१		१						२	१
७						१				१		१		१		१		३	२	
८			१		२				२		१		१						२	
९												१		१		१	१			
जम्मा	४	२	४	०	१६	१	०	११	०	१	०	८	०	८	०	१	२	०	१३	५

यस गा.वि.स.मा दक्ष जनशक्तिको अवस्था हेर्दा समाजपरिचालक ६ जना रहेको, पलम्बर ४ जना, डकर्मी सम्बन्धी ज्ञान भएका १७ जना, अनौपचारिक शिक्षा सहजकर्ता, ११ जना, महिला स्वास्थ्य स्वयमसेविका ९ जना, तालिम प्राप्त ८ जना, मातृ शिशु कार्यकर्ता' १ जना स्वास्थ्य क्षेत्रमा काम गर्ने कर्मचारी २ जना र कृषी एंव पशुपालन सबन्धी तालिम प्राप्त व्यक्ति १८ जना रहेको देखिन्छ । यसरी दक्ष जनशक्तिको अवस्थालाई अधिकांश पुरुष रहेको पाईएको छ । कतिपय दक्ष जनशक्तिहरू रोजगारीको शिलशिलामा छिमेकी गा.वि.स. एंव जिल्ला समेत गई कार्य गरिरहेको अवस्था पाईएको छ ।

२.१.८ गा.वि.स.मा विद्यमान सेवामूलक कार्यालयहरू

गा.वि.स. को कार्यालय वडा नं. ७ हटियामा छ जुन भाडामा रहेको छ । त्यस्तै गरी उपस्वास्थ चौकी र अतिरिक्त हुलाक जस्ता नेपाल सरकारका कार्यालयहरू र १ मावि, १ निमावि ५ प्रा.वि. रहेका पनि यो गा.वि.स.मा रहेका छन् ।

२.२ चण्डीभन्ज्याङ गा.वि.स.मा खानेपानीको तुलनात्मक अवस्था

वि.स. २०६८ मा तयार पारिएको यस गा.वि.स.को वास योजना अनुसार चण्डीभन्ज्याङ गा.वि.स.को भौगोलक विविधताले गर्दा सबै वार्डहरूमा खानेपानीको सुविधा समान किसिमको थिएन। माथिल्लो भागमा फाटफूट रूपमा रहेका कुवाहरूमा पानी संकलन गर्न निकै समय कुनूपर्ने अवस्था रहेको थियो भने तल्लो भागमा पानीको उपलब्धता भएता पनि व्यवस्थित तरिकाले स्वस्च्छ पानी प्रत्येक घर दैलोमा पुग्न सकेको थिएन।

२.२.१ खानेपानीको अवस्था

वास योजना कार्यान्वयन पश्चात चण्डीभन्ज्याङ गाविसमा अवस्थित घरधुरीहरूमा हाल उपलब्ध खानेपानीको अवस्थालाई निम्न तालिकामा देखाइएको छ :

तालिका ३

चण्डीभन्ज्याङ गाविसमा खानेपानीको अवस्था

बडा नं.	टोलको नाम	विद्यमान वाश योजना वमोजिमका घरसंख्या				हालको अवस्था			
		खानेपानी सुविधा प्राप्त	सुविधा स्तरोन्नती गर्नुपर्ने	सुविधा नपुगेका	जम्मा घरसंख्या	खानेपानी सुविधा प्राप्त	सुविधा स्तरोन्नती गर्नुपर्ने	सुविधा नपुगेका	जम्मा घरसंख्या
१	तेस्रो थर टोल					०	३८		३८
	माथिल्लो घूर डाडा					०	१६		१६
	टूम्लेक					०	२१		२१
	जल्पादेवी					०	३२		३२
	कूटगन					०		५	५
	जम्मा					०			११२
२	टूडकोट					०	२०		२०
	भण्डारी टोल					०	१०		१०
	लिहूक					०	१९		१९
	फेदी					०	१६		१६
	विरखर्क					०	१५	२	१७
	जम्मा					०			८२
३	गेभाथोक					०	२२		२२
	खलूवा					०	१७		१७
	कराङ्गदी					०	१९		१९

वडा नं.	टोलको नाम	विद्यमान वाश योजना वमोजिमका घरसंख्या				हालको अवस्था			
		खानेपानी सुविधा प्राप्त	सुविधा स्तरोन्नती गर्नुपर्ने	सुविधा तप्तिका	जम्मा घरसंख्या	खानेपानी सुविधा प्राप्त	सुविधा स्तरोन्नती गर्नुपर्ने	सुविधा तप्तिका	जम्मा घरसंख्या
	संगम					०	२२		२२
	मधून					०	१८		१८
	चण्डी					०	२१		२२
	जम्मा					०			१२०
४	विच टोल					०	१०		१०
	माथिल्लो टोल					०	२०		२०
	तल्लो टोल					०	२८		२८
	जम्मा					०			५८
५	माथिल्लो टोल					०	२७		२७
	तल्लो टोल					०	२०		२०
	मिखारडाडा					०	२२		२२
	सारु टोल					०	२६		२६
	शिखरडाडा							१०	१०
	जम्मा								१०५
६	आपचौर						२३		२३
	कालावडार						३८		३८
	वर्तूड						३०		३०
	जम्मा								९१
७	राइडाडा						३०		३०
	मट्टीयाचौर						८		८
	हटीया						२७		२७
	धारादी						३५		३५
	तल्लो धारादी						१७		१७
	जम्मा								११७
८	किपट						५३		५३
	छिसदी						५५		५५
	छङ्गतूङ्ग जमूने							२३	२३
	जम्मा								१३१
९	जोगीडाडा						४५		४५
	रिप्दी(फादी टोल)						११		११

वडा नं.	टोलको नाम	विद्यमान वाश योजना वमोजिमका घरसंख्या				हालको अवस्था			
		खानेपानी सुविधा प्राप्त	सुविधा स्तरोन्नती गर्नुपर्ने	सुविधा नपुगेका	जम्मा घरसंख्या	खानेपानी सुविधा प्राप्त	सुविधा स्तरोन्नती गर्नुपर्ने	सुविधा नपुगेका	जम्मा घरसंख्या
	रिप्डी(सोमै टोल)						२३		२३
	पाण्डे टोल						४६		४६
	सटाक्दी						१४		१४
	जम्मा								१३९
	गा.वि.स.को जम्मा						९१४	४०	९५४
	प्रतिशत						९५.८०	४.२०	१००.०

माथिको तालिकामा देखाइएजस्तै चण्डीभञ्ज्याड गा.वि.स.का कुल ९५४ घरधुरी मध्ये ९१४ अर्थात् ९५.८० प्रतिशतमा उपलब्ध खानेपानी सुविधा स्तरोन्नति गर्नुपर्ने स्थितिमा छ भने ४० अर्थात् ४.२० प्रतिशत घरधुरीमा सो सुविधा पुग्न सकेको छैन । उल्लेख्य कुरा यस गा.वि.स. का कुनै पनि घरमा खानेपानीको सुविधा राम्रो अवस्थामा रहेको छैन । टोल गत आधारमा वडा नं. १ को जल्पादेवी, २ को वीरखर्क, ५ को वि.क. टोल र ८ को छङ्गतुङ्ग जामुने अहिलेसम्म घरसम्म खानेपानीको सुविधा नपुगेका टोलहरूको रूपमा रहेका छन् । यस प्रकार यी अहिलेसम्म खानेपानीको सुविधा नपुगेका यस गा.वि.स.का वडा अनि टोलहरूमा सो सुविधाको प्रत्याभुत गराउनु अहिलेको प्रमुख आवश्यकताका साथै चुनौति पनि हो ।

२.२.२ खानेपानी स्रोतको वर्गीकरण

चण्डीभञ्ज्याड गा.वि.स.का सम्पूर्ण घरधुरीहरूमा खानेपानीको उपलब्धता स्थिति माथि नै उल्लेख गरियो । तलको तालिकामा यस गा.वि.स.का विभिन्न वडाका घरधुरीले हाल उपयोग गरिरहेका खानेपानीका स्रोतहरूको वर्गीकरण देखाइएको छ :

वडा नं.	टोलको नाम	पाइप धारा	सुधारिएको कुवा	नसुधारिएको कुवा	मूल	खोला	बोरी	बर्ताको पानी	पाइप	जम्मा	पाइप धारा	सुधारिएको कुवा	नसुधारिएको कुवा	मूल	खोला	बोरी	बर्ताको पानी	पाइप	जम्मा
										११५	०	१६	०	०	०	०	०	०	१३१
९	जोगीडाडा									४५									४५
	रिष्टी(फाँदी टोल)									११									११
	रिष्टी(सोमै टोल)									२३									२३
	पाण्डे टोल									४६									४६
	सटाकदी									१४									१४
	जम्मा									१३९	०	०	०	०	०	०	०	०	१३९
	जम्मा									८८३	३८	२८	०	५	०	०	०	०	९५४
	प्रतिशत									९२.५८	३.९८	२.९३		०.५२					१००. ०

यस तालिकामा प्रस्तुत भए अनुसार ८८३ अर्थात् ९२.५८ प्रतिशत घरधुरीले पाइपधारा मार्फत पानीको उपभोग गरिरहेका छन् भने ३८ अर्थात् ३.९८ प्रतिशत घरधुरीले सुधारिएको कुवा र २८ अर्थात् २.९३ प्रतिशत नसुधारिएको कुवामा निर्भर छन्। यो तालिकामा उल्लेखित सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण कुरा के हो भने ५ अर्थात् ०.५२ प्रतिशत घरधुरी खोला अनि खाल्सीमा निर्भर रहने गर्दछन्। यी सबै ५ घरधुरीहरु वडा नं १ को कुटगन टोलमा अवस्थित छन्। यी घरधुरीहरुको लागि खानेपानीको उचित व्यवस्थापन गर्नुपर्ने अहिलेको प्रमुख आवश्यकता मध्येको एक हो।

वि.स. २०६८ मा तयार पारिएको यस गा.वि.स.को वास योजना अनुसार यस गा.वि.स.का विभिन्न वार्डहरुमा ११९ वटा खानेपानीका स्रोतहरु रहेको देखिएको थियो। जसमध्ये ९४ वटा खानेपानीका स्रोत मुल रहेको २ वटा खोला रहेको र १८ वटा कुवा थिए। गा.वि.स.मा रहेका घरधुरीहरु मध्ये ८० प्रतिशतले मुल को पानी प्रयोग गर्ने गरेको, २ प्रतिशतले खोलाको पानी र १८ प्रतिशतले कुवाको पानी प्रयोग गर्ने गरेको देखिएको थियो।

यसप्रकार यो गा.वि.स.मा पहिलेको तुलनामा खानेपानीका स्रोतको सुविधामा सुधार आएको हामी स्पष्ट देख्न सक्छौं।

२.२.३ खानेपानी स्रोतको सुविधा स्तर निर्धारण

यस गा.वि.स. मा उपलब्ध खानेपानीको अवस्था र स्रोतहरूको प्रकृतिको व्याख्या माथि नै गरिसकिएको छ। कुवा, धारा र खोला यो गा.वि.स.का बासिन्दाका लागि खानेपानीका प्रमुख स्रोत रहेको कुरा अगाडि नै व्याख्या गरिसकिएको छ। अबका क्रममा यस गा.वि.स. का

विभिन्न टोल र बस्तीहरूमा उपलब्ध ती खानेपानीका स्रोतहरूको सुविधास्तर निर्धारण निम्न तालिकामा देखाइएको छ :

तालिका ५

खानेपानी स्रोतहरूको सुविधा स्तर निर्धारण

बडा नं.	टोलको नाम	पानी थाने स्थान	जम्मा घरसंख्या	हालको अवस्था				
				गुणतार	परिवर्णन	समय	विश्वसनीयता	सुविधास्तर
१	तेस्रो थर टोल	धारा	१६	२	१	१	१	२
		अरभाड दी मूल	२२	२	१	१	१	२
	माथिल्लो घूरडाडा	धारा नं.७ र ८	१६	३	३	१	१	३
	टूम्लेक	धारा	२१	२	२	१	१	२
	जल्पादेवी	कूवा	६	२	१	१	१	२
		धारा	२६	२	१	१	१	२
	कूटगान	दाउन्ने खोला	५	३	१	४	१	४
	जम्मा		११२					
२	टुङ्कोट	किसेदी मूल	४	२	२	३	१	२
		धारा	१६	३	२	१	१	३
	भण्डारी टोल	धारा	१०	३	२	१	१	३
	लिहूक	धारा	१९	३	२	१	१	३
	फेदी	धारा	९	३	२	१	१	३
		कूवा	८	२	१	२	१	२
	विरखर्क	धारा	१६	३	२	१	१	३
	जम्मा		८२					
३	गेभाथोक	धारा	२२	३	२	१	१	३
	खलूवा	जरुवा खोला लिफटीड	१७	२	३	१	१	३
	कराङ्गदी	जरुवा खोला लिफटीड	१९	२	३	१	१	३
	संगम	जरुवा खोला लिफटीड	२२	२	३	१	१	३
	मधून	जरुवा खोला लिफटीड	१८	२	२	१	१	२
	चण्डी	जरुवा खोला लिफटीड	२१	२	३	१	१	३
	जम्मा		११९					
४	बिच टोल	चरीनारे खा.पा.	१०	२	२	१	१	२
	माथिल्लो टोल	जूकेदी खा.पा.	२०	२	२	१	१	२
	तल्लो टोल	नरम खोला खा.पा.	२८	२	२	१	१	२
	जम्मा		५८					
५	माथिल्लो टोल	नरम खोला खा.पा.	२७	२	३	१	१	३
	तल्लो टोल	नरम खोला खा.पा.	२०	२	३	१	१	३
	मिभारडाडा	नरम खोला खा.पा.	२२	२	३	१	१	३
	सारु टोल	नरम खोला खा.पा.	२६	२	३	१	१	३
	शिखरडाडा	जूकेदी खा.पा.	१०	२	४	२	१	४
	जम्मा		१०५					
६	आपचौर	जरुवा खोला लिफटीड	२३	२	३	१	१	३

वडा नं.	टोलको नाम	पानी खाने स्थान	जम्मा घरसंख्या	हालको अवस्था				
				गुणस्तर	परिमाण	समय	विश्ववसतिहासा	सुविधास्तर
	कालावडार	माथिल्लो टोकलडी खा.पा. र चिदेगैङ्गा खा.पा.	३८	२	२	१	१	२
	वर्तूड	जरुवा खोला लिफटीड	३०	२	३	१	१	३
	जम्मा		९१					
७	राइडाडा	जरुवा खोला लिफटीड	३०	२	३	१	१	३
	मद्दीयाचौर	जरुवा खोला लिफटीड	८	२	३	१	१	३
	हटीया	जरुवा खोला लिफटीड	२७	२	३	१	१	३
	धारादी	जरुवा खोला लिफटीड	३५	२	३	१	१	३
	तल्लो धारादी	खाल्टे खा.पा.	१७	२	२	१	१	२
	जम्मा		११७					
८	किपट	टोटेदी खा.पा.	५३	२	३	१	१	३
	छिसदी	टोटेदी खा.पा. वैरादी खा.पा.	५५	२	३	१	१	३
	छङ्गतूङ्ग जमूने	चिडीखास्सा कूवा, वैरादी खा.पा.	२३	२	३	१	१	३
	जम्मा		१३१					
९	जोगीडाडा	जरुवा खोला लिफटीड	४५	२	३	१	१	३
	रिप्पी(फादी टोल)	जरुवा खोला लिफटीड	११	२	३	१	१	३
	रिप्पी(सोमै टोल)	जरुवा खोला लिफटीड	२३	२	३	१	१	३
	पाण्डे टोल	जरुवा खोला लिफटीड	४६	२	३	१	१	३
	सटाकदी	जरुवा खोला लिफटीड	१४	२	३	१	१	३
	जम्मा		१३९					

उपरोक्त तालिकामा प्रस्तुत गरिए जस्तै यस गा.वि.स. मा उपलब्ध खानेपानीको सुविधा स्तर मापन गर्दा कुल ४० टोल मध्ये राम्रो भएको २ टोलको स्तर धेरै नराम्रो रहेको छ भने २९ टोल अर्थात् टोलको स्तर नराम्रो रहेको छ। बाँकी टोलका स्रोतको स्तर औसत खालको रहेको छ। महत्त्वपूर्ण कुरा के छ भने स्तर 'राम्रो' भन्न मिल्ने पानीको स्रोत कुनै पनि टोलमा उपलब्ध छैन। यस प्रकार स्तर धेरै नराम्रो, नराम्रो र औसत हुने टोललाई प्राथमिकता क्रममा राखी स्तर वृद्धि गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने देखिन्छ।

२.२.४ चण्डीभञ्ज्याड गा.वि.स.मा सञ्चालित खानेपानी योजनाहरूको स्थिति

यस चण्डीभञ्ज्याड गा.वि.स.मा विभिन्न निकाय र संस्थाहरूद्वारा निर्माण सम्पन्न गरिएका विभिन्न खानेपानी योजनाहरू संचालित छन्। यी मध्ये कुनै धेरै पुराना र कुनै नयाँ पनि छन्।

तलको तालिकामा यस गा.वि.स.मा सञ्चालित ती खानेपानी योजनाहरूको वर्तमानमा विद्यमान स्थिति देखाइएको छ ।

तालिका ६

चण्डीभञ्ज्याड गा.वि.स.मा सञ्चालित खानेपानी योजनाहरूको स्थिति

क्र.सं	योजनाको नाम	हालप्रयोगमा रहेका श्रोतहरू	योजनाको प्रकार	वडा नं	जम्मालाभान्वित घर धरिहरू	योजनाबाट लाभान्वित टोलहरूको नाम	सेवा सञ्चालनमण्डका वर्ष	योजनाको श्रेत्रिकअवस्था	सुधार गर्नुपर्ने
१	वैरादीखा.पा. योजना	वैरादी कुवा	ग्रामिटी	५	१३	रेशमी टोल	२०६९	सन्तोषज नक	इन्टेक पहिरोले बगाउन लागेको
२	रिफ्दीखा.पा.योजना	रिफ्दीमूल	ग्रामिटी	५	१२०	कीपट,छिसदी	२०५८	सन्तोषज नक	इन्टेक,मुल र पाइपलाइन जिर्ण
३	खाल्टेपानी	खाल्टेपानीमूल	ग्रामिटी	७	३५	माथिल्लो धारादी	२०६८	सन्तोषज नक	इन्टेक मुल, पानीकोपाइपल इन
४	विरेन्द्र खा.पा.यो	रीतुखोला	ग्रामिटी	७	१३	तल्लो धारादी	२०६९	राम्रो	छैन
५	खोल्टेपानी खा.पा.यो	खोल्टेपानी	ग्रामिटी	८	२१	कीपट	२०६९	सन्तोषज नक	मुल संरक्षण
६	फेदी खा.पा.यो	फेदी	ग्रामिटी	९	१६	फेदी	२०७०	राम्रो	छैन
७	जरुवाखोला लिफटीज्ञ खा.पा. यो.	जरुवाखोलामूल	लिफटीज्ञ	१,२,३,६,७,९	२७०	लीहोक,विरखर क, भण्डारीटोल,धूर डाढा,टूम्लेक,हटीया,चण्डी,आ पचौर	२०७०	नराम्रो	सि.सि. इन्टेक मुल, पानीकोपाइपल इन र धारा वीस्तार
८	नरमखोला खा.पा. योजना	घूसखोलामूल	ग्रामिटी	४,५	१२७	खीर्दी तल्लो टोल, प्यूधा	२०५७	नराम्रो	इन्टेक,मुल र पाइपलाइन जिर्णर,धारा वीस्तार

माथिको तालिकामा देखाइएजस्तै यस गा.वि.स.मा सञ्चालित कुल ५ वटा खानेपानी योजनाहरू मध्ये ४ वटाको स्थिति सन्तोषजनक छ । वडा नं. ८ को रिफ्दी खानेपानी योजनाको इन्टेक र मुल सुधार गर्नुपर्ने तत्कालीक आवश्यकता छ, भने वडा नं ७ को खाल्टेपानी खानेपानी योजनाको इन्टेक, मुल र पाइपलाइनमा सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ । यिनै कार्यहरूलाई प्राथमिकता क्रममा राखी अबका योजनामा छनोट गर्नुपर्ने आवश्यकता छ ।

२.३ स्वास्थ्य र सरसफाईको स्थिति

२.३.१ स्वास्थ्य

स्वास्थ्य सुविधाका रूपमा यस गा.वि.स.को वडा नं. ७ को हटियामा स्वास्थ्य चौकी १ रहेको छ ।

क) बाल पोषण

यस भि-वास प्लान तयार गर्न उक्त उपस्वास्थ्य चौकीबाट लिइउको तथ्याङ्क अनुसार गा.वि.स.मा ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाको पोषणको स्थिति सामान्य रहेको छ । नयाँ तथा दोहोरिएका गरी यस उपस्वास्थ्य चौकीमा तौल नाप गरिएका कुल ४१७ बालबालिकाहरुमध्ये कसैमा पनि पोषण स्थिति न्यून रहेको पाइएन । यस प्रकार यो गा.वि.स. मा कुपोषण र भिटामिन ए को कमीबाट हुने रोगहरू देखिएका छैनन् ।

ख) भाडापखाला सम्बन्धी उपचार

बालबालिकामा देखा पर्ने भाडापखालाको सवालमा स्वास्थ्य चौकीले दिएको तथ्याङ्क अनुसार आ.ब. २०७०।७१ मा जलवियोजनको कुनै खाले समस्या देखिएन । भाडापखालाको उपचारको सन्दर्भमा सो रोग लागेका १७९ बालबालिकामध्ये ३३ जनाको उपचार उपस्वस्थ्य चौकीबाट भएको, ३४ जनाको उपचार ग्रा.स्वा.का बाट भएको र ११२ को उपचार मातृशिशु कार्यकर्ताबाट भएको पाइएको छ ।

२.३.२ सरसफाई

हाम्रो देशका अधिकांश गा.वि.स.हरूमा विद्यमान घरायसी र वातावरणीय सरसफाई एक चुनौतीको रूपमा रहेको कुरा हामीबाट छिपेको छैन । सरसफाईको सन्दर्भमा कुरा गर्दा चर्पीलाई एक महत्त्वपूर्ण सूचकको रूपमा लिने गरिन्छ र घरेलु चर्पी र संस्थागत चर्पीको उपलब्धतालाई महत्त्वका साथ हेर्ने गरिन्छ । यस गा.वि.स. मा घरायसी र संस्थागत शौचालयको अद्यावधिक स्थिति अबको खण्डमा व्याख्या गरिएको छ ।

अ) घरायसी शौचालय

घरायसी सरसफाईको सवालमा शौचालयको भूमिका सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण हुने गर्दछ । हाम्रो देशको सन्दर्भमा विगतमा उचित र व्यवस्थित शौचालयको अभावमा भाडा पखाला लगायतका महामारीहरूको संक्रमणले धेरै बालबालिकाले अकालमा ज्यान गुमाएको तथ्य हार्मीबाट छिपेको छैन । व्यवस्थित शौचालय घरको सान र परिवारका सदस्यको स्वास्थ्यको कडीको रूपमा रहेको हुन्छ । यस गा.वि.स. मा विद्यमान घरेलु शौचालयको अवस्थालाई निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ७

घरायसी शौचालयको अवस्था

बडा नं.	टोलको नाम	विद्यमान वाश योजना वमोजिमका घरसंख्या				हालको अवस्था			
		पक्की शौचालय भएका	कच्ची शौचालय भएका	शौचालय नभएका	जम्मा घरसंख्या	पक्की शौचालय भएका	कच्ची शौचालय भएका	शौचालय नभएका	जम्मा घरसंख्या
१	तेस्रो थर टोल					३८			३८
	माथिल्लो घूरडाडा					१६			१६
	टूम्लेक					२१			२१
	जल्पादेवी					३२			३२
	कूटगन					५			५
	जम्मा					११२			११२
२	टूडकोट					१९	१		२०
	भण्डारी टोल					१०			१०
	लिहूक					१९			१९
	फेदी					१५	१		१६
	विरखर्क					१६	१		१७
	जम्मा					७९			८२
३	गेझाथोक					१९	३		२२
	खलूवा					१७			१७
	कराङ्गदी					१९			१९
	संगम					१०	१२		२२
	मधून					१०	८		१८
	चण्डी					२१			२१
	जम्मा					९६	२३		११९
४	बिच टोल					१०			१०
	माथिल्लो टोल					२०			२०
	तल्लो टोल					२८			२८
	जम्मा					५८	०	०	५८
५	माथिल्लो टोल					२६	१		२७
	तल्लो टोल					२०			२०
	मिभारडाडा					२२			२२
	सारु टोल					२६			२६
	शिखरडाडा					१०			१०

बडा नं.	टोलको नाम	विद्यमान वाश योजना वमोजिमका घरसंख्या				हालको अवस्था			
		पक्की शौचालय भएका	कच्ची शौचालय भएका	शौचालय नभएका	जम्मा घरसंख्या	पक्की शौचालय भएका	कच्ची शौचालय भएका	शौचालय नभएका	जम्मा घरसंख्या
	जम्मा					१०४	१	०	१०५
६	आपचौर					२३			२३
	कालावडार					३२	६		३८
	वर्तुड					२७	३		३०
	जम्मा					८२	९	०	९१
७	राइडाडा					१५	१५		३०
	मट्टीयाचौर					८			८
	हटीया					२७			२७
	धारादी					२३	१२		३५
	तल्लो धारादी					११	६		१७
	जम्मा					८४	३३	०	११७
८	किपट					४९	४		५३
	छिसदी					५५			५५
	छाङ्गतूङ्ग जमूने					१९	४		२३
	जम्मा					१२३	८	०	१३१
९	जोगीडाडा					२६	१९		४५
	रिष्टी(फादी टोल)					८	३		११
	रिष्टी(सोमै टोल)					१९	४		२३
	पाण्डे टोल					३७	९		४६
	सटाक्दी					१४			१४
	जम्मा					१०४	३५	०	१३९
	गा.वि.स.को जम्मा					८४२	१०९	०	९५४
	प्रतिशत					८८.२	११.७४		९००.
						६			०

माथिको तालिकामा देखाइए अनुसार यस गा.वि.स.का बहुसंख्यक अर्थात् ८४२ (८८.२६%) घरधुरीमा पक्की शौचालय उपलब्ध छ भने १०९ (११.७४%) घरहरूमा कच्ची शौचालय रहेको छ। उलेक्ष्य कुरा के छ भने यस गा.वि.स.का कुनैपनि घरधुरीमा शौचालय उपलब्ध नभएको स्थिति चाहिं छैन। वि.स. २०६८ मा तयार पारिएको यस गा.वि.स.को वास योजना अनुसार यस गा.वि.स.मा रहेका कुल घरधुरी ९८७ मध्ये २८.३७ प्रतिशत घरधुरीमा शौचालय निर्माण नभएको अवस्था थियो। यसबाट घरेलु शौचालयको अवस्थामा निकै सुधार भएको स्पष्ट हुन्छ।

त्यसैले कच्ची शौचाचलयको स्तरोन्नति सरसफाईको दृष्टिकोणबाट यस गा.वि.स.को अहिलेको टडकारो आवश्यकता रहेको देखिन्छ।

आ) संस्थागत शौचालय

वि.स. २०६८ मा तयार पारिएको यस गा.वि.स.को वास प्लानमा यस गा.वि.स.मा विभिन्न उद्देश्य लिएर विभिन्न किसिमका सामाजीक संस्थाहरू क्रियाशिल रहेको तर ती संस्थाहरूको आफ्नो नियमित बैठक संचालनका लागी निजी भवन तथा चर्पीको अभाव रहेको कुरा उल्लेख गरिएको थियो । त्यसैले संस्थागत हिसाबले गा.वि.स.मा शौचालयको अवस्था निकै कमजोर रहेको कुरा पनि उल्लेख गरिएको थियो ।

हाल यस गा.वि.स.का विभिन्न संस्था र विद्यालयहरूमा रहेको शौचलायको अवस्था निम्नानुसार छ :

तालिका ८

संस्थागत शौचालयको अवस्था

क्र.सं	विद्यालय वा संस्थाको नाम	विद्यमान वाश योजना वर्मोजिमको अवस्था				हालको अवस्था			
		शौचालय भएको	प्रयोगमा रहेको	पानीको सुविधा भएको	लैंगीक मैत्री भएको	शौचालय भएको	प्रयोगमा रहेको	पानीको सुविधा भएको	लैंगीक मैत्री भएको
१	घुरडाडा प्रा.वि.					✓	✓	✓	✓
२	जनर्हित उ.मा.वि.					✓	✓	✓	✓
३	शिव प्रा.वि.					✓	✓	✓	✓
४	प्युधा नि.प्रा.वि.					✓	✓	✓	✓
५	विरेन्द्र प्रा.वि.					✓	✓	✓	✓
६	किपट प्रा.वि.					✓	✓	✓	✓
७	कारीकोट प्रा.वि.					✓	✓	✓	✓
८	गा.वि.स.कार्यालय					✓	✓	✓	✓
९	उप स्वास्थ्यचौकी								
१०	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय								
११	जनश्रीजना फ्रेन्ड क्लब					✓	✓	✓	✓
१२	भएर जनकल्याण युवा क्लब					✓	✓	✓	✓
१३	वालकल्याण युवा क्लब					✓	✓	✓	✓
१४	मैला मन्दिर					✓	✓	✓	✓
१५	शिवालय मन्दिर					✓	✓	✓	✓
१६	मण्डली सांस्कृतिक क्लब								
१७	वालभैरव युवा क्लब					✓	✓	✓	✓
१८	जगत्रादेवि मन्दिर								
१९	रामजनसेवा युवा क्लब								
२०	नव क्षितिज युवा क्लब					✓	✓	✓	✓
२१	नैना देवि युवा क्लब								
२२	भगवर्ति जनकल्याण युवा क्लब								
२३	जनकल्याण युवा क्लब								
२४	गाउँघर क्लिनिक								

उल्लेखित तालिकाका अनुसार यस गा.वि.स. मा रहेका जम्मा २२ वटा संस्थाहरू सञ्चालित रहेको पाइयो । ती मध्ये मात्र १२ वटा संस्थामा शौचालय रहेको पाइयो भने बाँकी ८ मा शौचालय नै नरहेको स्थिति देखियो । सञ्चालित १२ वटा शौचालयहरू सबै प्रयोगमा रहेका, सबैमा पानीको सुविधा उपलब्ध भएको र लैझिक मैत्री वातावरण भएको समेत पाइयो । यस प्रकार संस्थागत शौचालय अवस्था वि.स. २०६८ मा तयार पारिएको यस गा.वि.स.को वास प्लानमा उल्लेख गरिएको भन्दा सुधार भएको छ । तर अभैपनि केही संस्थाहरूमा शौचालय नभएकोले त्यहाँ शौचालयको निर्माण, सुधार र उचित व्यवस्थापन यथाशक्य छिटो गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

२.३.३ चण्डी भञ्ज्याड गा.वि.स.मा पूर्ण सरसफाईका सूचकहरूको स्थिति

सबै घरपरिवारले चर्पीको नियमित प्रयोग गर्ने, महत्वपूर्ण अवस्थामा सावुन पानीले हात धुने, घरायसी तहमा पिउने पानी शुद्धिकरण गरी पिउने, व्यक्तिगत सरसफाई कायम गर्ने, घरभित्र तथा बाहिरका ठोस फोहर मैला खाडलमा फाल्ने, खेर गएको पानीको उचित व्यवस्थापन गर्ने, भांडा सुकाउने चांग भएका र धुंवा रहित चुल्हो भएका (गोवर ग्यांस, प्राकृतिक ग्यांस वा अन्य समेत) लाई पूर्ण सरसफाईका सूचकहरूको रूपमा परिभाषित गर्ने गरिन्छ । चण्डीभञ्ज्याड गा.वि.स.का कुल ९५४ घरधुरीमा व्यवहारमा रहेको पूर्ण सरसफाईका विभिन्न सूचकहरूको स्थिति निम्न तालिकामा देखाइएको छ :

तालिका ९

पूर्ण सरसफाईका सूचकहरूको स्थिति

बडा न.	टोलको नाम	सबै घरपरिवारले चर्पीको नियमित प्रयोग गर्ने	महत्वपूर्ण अवस्थामा सावुन पानीले हात धुने	घरायसी तहमा पिउने पानी शुद्धिकरण गरी पिउने	व्यक्तिगत सरसफाई कायम गर्ने	घरभित्र तथा बाहिरका फोहर सेता खाडलमा फाल्ने	खेर गाउँको पानीको उचित व्यवस्थापन गर्ने	भांडा सुकाउने चांग ग्यांस, प्राकृतिक ग्यांस वा अन्य समेत	धुंवा रहित चुल्हो भएका (गोवर ग्यांस, प्राकृतिक ग्यांस वा अन्य समेत)
१	तेसो थर टोल	३८	३८	१५	३८	१२	३८	२०	१७
	माधिलो घूर डाडा	१६	१६	८	१६	९	१६	१२	८
	टूम्लेक	२१	२१	६	२१	१४	१०	१६	१२
	जल्पादेवी	३२	३२	५	३२	१०	९	६	१३
	कूटगन	५	५		५			१	१
		११२	११२	३४	११२	४५	७३	५५	५१
२	टूडकोट	२०	२०	५	२०	११			
	भण्डारी टोल	१०	१०	३	१०			१०	
	लिहूक	१९	१९	९	१९	१९		१०	७
	फेदी	१६	१६	६	१६	१६		७	
	विरखर्क	१७	१७	३	१७	१७		१६	
		८२	८२	२६	८२	६३	०	४३	७
३	गोभाथोक	२२	२२	८	२२	४		१३	४

बड़ा नं.	टोलको नाम	सर्वे घरपरिवारेले चर्पीको नियमित प्रयोग गर्ने	महत्त्वपूर्ण अवस्थामा साबुन पानीले हात धुने	घरायसी तहमा पिउने पानी शुद्धीकरण गर्ने पिउने	व्यक्तिगत सरसफाई कायम गर्ने	घरभित्र तथा बाहिरका ठोस फोहर मैला खाडलमा फाल्ने	खेर गएको पानीको उचित अवस्थापात गर्ने	भाँडा सुकाउने चाग भएका	धुवा रहित चुल्हे, भएका गावर यसंस, प्राकृतिक रसास वा अन्य समस्त।
	खलूवा	१७	१७	९	१७	५		१२	५
	कराङ्गदी	१९	१९	५	१९			९	५
	संगम	२२	२२	९	२२	३		११	९
	मधून	१८	१८	८	१८			१०	६
	चण्डी	२१	२१	९	२१	२		८	१०
		१२०	१२०	४८	१२०	१४	०	६३	४२
४	बिच टोल	१०	१०	५	१०	८		३	८
	माथिल्लो टोल	२०	२०	१२	२०	६		९	१०
	तल्लो टोल	२८	२८	१५	२८	११		११	६
		५८	५८	३२	५८	२५	०	२३	२४
५	माथिल्लो टोल	२७	२७	१३	२७	६		१२	५
	तल्लो टोल	२०	२०	९	२०	४		१०	४
	मिझारडाडा	२२	२२	१०	२२	७		८	८
	सारु टोल	२६	२६	८	२६	६		९	१२
	शिखरडाडा	१०	१०	३	१०			७	४
		१०५	१०५	४३	१०५	२३	०	४६	३३
६	आपचौर	२३	२३	१३	२३	६		९	६
	कालावडार	३८	३८	८	३८	९		८	८
	वर्तूड	३०	३०	६	३०	४		६	६
		९१	९१	२७	९१	१९	०	२३	२०
७	राइडाडा	३०	३०	८	३०			१२	६
	मट्टीयाचौर	८	८	४	८			५	५
	हटीया	२७	२७	७	२७	११		१०	१३
	धारादी	३५	३५	११	३५	७		१३	८
	तल्लो धारादी	१७	१७	९	१७	४		९	११
		११७	११७	३९	११७	२२	०	४९	४३
८	किपट	५३	५३	१७	५३	१२		२०	१३
	छिसदी	५५	५५	१४	५५	१०		१९	१२
	छिङ्गतूङ्ग जमुने	२३	२३	११	२३	६		८	४
		१३१	१३१	४२	१३१	२८	०	४७	२९
९	जोगीडाडा	४५	४५	१२	४५	११		१०	६
	रिप्पी(फादी टोल)	११	११	४	११	३		३	४
	रिप्पी(सोमै टोल)	२३	२३	८	२३	१०		८	७
	पाण्डे टोल	४६	४६	७	४६	९		१२	९
	सटाक्की	१४	१४	४	१४			४	४
		१३९	१३९	३५	१३९	३३	०	३७	३०
	जम्मा	१५४	१५४	३२६	१५४	२७२	७३	३८६	२७९
		१००.०	१००.०	२४.१४	१००.०	२८.४८	७.४६	४०.४२	२९.२९

उपरोक्त तालिकामा देखाइए जस्तै यस गा.वि.स. का सम्पूर्ण घर परिवार याने १०० प्रतिशतमा सम्पूर्ण परिवारले चर्पीको नियमित प्रयोग गर्ने, महत्त्वपूर्ण अवस्थामा साबुन पानीले हात धुने र व्यक्तिगत सरसफाई कायम गर्ने गरेको पाइयो । पूर्ण सरसफाईका यी तीन सूचकमा अब्बल पाइएपनि अन्य सूचकको अवस्थ भने उत्साहजनक पाइएन । घरायसी तहमा पानी शुद्धीकरण गर्ने घरधुरी जम्मा ३२६ (३४.१४%), घरभित्र बाहिरका ठोस फोहर मैला खाडलमा फाल्ने २७२ (२८.४८%), भाँडा सुकाउन चाँग भएका ३८६ (४०.४२%), धुवारहित चुल्हो भएका

२७९ (२९. २१%) पाइए । जम्मा ७३ (७.६४%) ले मात्र खेर गएको पानीको उचित व्यवस्थापन गर्ने गरेको पाइयो । यस प्रकार पूर्ण सरसफाईको लागि अझै धेरै कार्य गर्न बाँकी रहेको कुरा देखिन्छ । खास गरी पूर्ण सरसफाईमा ५ सूचक कमजोर देखिएकाले सोही अनुसारका कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने देखिन आउँछ ।

२.३.४ वातावरणीय सरसफाईको अवस्था

वातावरणीय सरसफाईको दृष्टिकोणबाट हेर्दा यस चण्डीभञ्ज्याड गा.वि.स.मा वास योजनाको कार्यान्वयन पश्चात् सकारात्मक परिवर्तनहरू देखिएका छन् । पहिलेजस्तो जथाभावी दिशा गर्नाले सिर्जना हुने वातावरणीय समस्यालाई कच्ची र पक्की शौचालय निर्माणले कम गरिदिएको छ भने विभिन्न रोगहरूको स्थिति पनि भयावह हिसाबको छैन । तैपनि अझै केही घरधुरीमा कमजोर शौचालयको निर्माण, संस्थागत शौचालयहरूको अभाव आदिले वातावरणीय सरसफाईलाई अझै चुनौती दिएका छन् । पूर्ण सरसफाईका सूचकहरूमध्ये घरभित्र तथा बाहिरका ठोस फोहर मैला खाडलमा फाल्ने बानीको विकास गा.वि.स.का मात्र २८.४८ प्रतिशत अर्थात् २७२ घरधुरीले गरेको पाइयो भने मात्र २९.२१ प्रतिशत अर्थात् २७९ घरधुरीमा धुवाँरहित चुलो भएको पाइयो । यसबाट पनि वातावरणीय सरसफाईमा प्रतिकूल असर पार्ने व्यवहारहरू अझै पनि चलनचल्तीमै रहेको कुरा थाहा हुन्छ । यसर्थ यी प्रतिकूल असर पार्ने व्यवहारहरूलाई कम गर्दै वातावरणीय सरसफाईलाई बढावा दिने खालका कार्यक्रमहरूको आवश्यकता देखिन्छ । धुवारहित चुलोको सवालमा र ठोस फोहरलाई खाडलमा राख्ने सवालमा जनचेतना र अनुगमन कार्य प्रभावकारी हुन सक्दछ । त्यसतर्फपनि ध्यान दिइनु पर्दछ ।

२.४ गा.वि.सको वाश योजना कार्यान्वयन तथा संसोधित कार्ययोजना

२.४.१ विभिन्न खानेपानी योजनाहरू

तालिका १०

प्रस्ताव गरिएका विभिन्न खानेपानी योजनाहरू

क्र.सं.	योजनाको नाम प्राथमिकताको आधारमा	वडा नं	किसिम	श्रोतको नाम	अनुमानित संरचनाहरूको विवरण						टोलको नाम/घरबुरी	जातीय घरबुरी				बाढी पहिरो को संभावना
					इंटेर्फ़	क्लि. आर.	टट	द्वारा	प्रसारण लाइन	मै लाइन		जनजाती	दलित	अन्य	जम्म ा	
	लिफ्टीड योजनाहरू															
१	जरुवा खा.पा.यो.	१,२,३, ६,७,९	स्तरोन्नति	जरुवाखोला	३			१४		४९० ०	३१४ घर	१२७	९१	९६	३१ ४	बाढी जान सक्ने
२	छिस्ती किपट खा.पा.यो.	८	लिफ्टिङ्ग	छिस्ती	३	३	५०	३५००	४०० ०	१३२ घर	१२१	९०	१	१३२	छैन	
३	कराडखोला खा.पा.यो.	५, ४	मर्मत	कराडखोला	२	३	२६				म'धा ,खीदी	९७	३८		१३५	म'हानमा पहिरो
	स्रोत सुधार योजनाहरू															
१	कृतगन, दाउन्ने, कोमरादी, फेदी खा.पा.यो.	१	नयाँ	दाउन्ने	१		१०				क'टरान दाउन्ने	३७			३७	
२	१० घर शिखरडाँडा टोल खा.पा.यो.	५	नयाँ	आकाशो पानी	१ ०	१०	१०				शिखरडाँडा		१०		१०	
३	नरमखोला खा.पा.यो.	५, ४	नयाँ	नरमखोला												
४	गौडेलडाँडा, सालघारी, तल्लो धारादी खा.पा.यो.	७	मर्मत	धारादी							धारादी	५		३०	३५	
५	माथिल्लो टोकल्दी चिदेगैरा खा.पा.यो.	६	मर्मत	चिदेगैरा	१	१	२				आपचौर	९		१४	२३	
६	मदुन घोरमेन्दी खा.पा.यो.	३	मर्मत	मदुन	१	१	१२	१५००	२०० ०		मदुन	१८				

७	गिर्धीपानी खा. पा. यो.	४	मर्मत	गीर्धीपानी	२	१	८	१२००	१४००	विचटोल				१०	१०	मुहानमा पाहिरो
८	चरिनारे खा. पा. यो.	४	मर्मत													
९	सटाक्दी मूल संरक्षण	९	मर्मत	सटाक्दी	१	१	२			सटाक्दी	१४			१४	१४	बाढी जान सक्ने
१०	चिन्नेपानी ढबेरे मूल संरक्षण	९	नयाँ	चिन्नेपानी	१	१				सीमैटोल						
११	टुम्लेक सिम्बे मूल संरक्षण	१	मर्मत	सिम्बे मूल	२	१	५	२००	७००	टुम्लेक	७		१४	२१		
१२	तेस्रोटोल, आभाड्दी पानी सुरक्षा यो.	१	मर्मत	आभाड्दी	१		३			तेस्रोटोल	३८			३८		
१३	फाङ्गदी खा. पा. यो.	९	मर्मत	फाङ्गदी						फाङ्गदी टोल	११			११		
१४	फाङ्गदी खा. पा. यो.	९	नयाँ	फाङ्गदी						फाङ्गदी टोल	११			११		
१५	प्युधा स्कूल दयाडकी निर्माण	५	नयाँ			१	३			प्युधा स्कूल						
१६	म्हारोजदी खा. पा. यो.	१	मर्मत	म्हारोजदी	१	१	२			मार्थल्लो घुरडाडा	१६					
१७	चिदीको तल्लो मार्थिल्लो कुवा मर्मत	८	मर्मत	चिदी गैछाडा	१	१	२			छमतुड जमुने	२२		१	२३	पाहिरो जान सक्ने	
१८	घोरम्यादी खा. पा. यो.	३	मर्मत		१	१	२			चण्डी						
१९	नागखोला खा. पा. यो.	३	मर्मत		२	१	५	२००	२००	मदुन						
२०	टोक्लोकी खा. पा. कुवा मर्मत	३	मर्मत			१	२			चण्डी	२१					
२१	सपाड्दी खा. पा. यो.	३	मर्मत			१	२			चण्डी						
२२	पिपल पोखरी खा. पा. यो.	७	मर्मत			१	२			राइडाडा						

२३	कोलमुनीको कुवा सुधार	७	मर्मत		१	१	३	१००	२५०	धरादी			१४	१४	
२४	राजुखोला कुवा सुधार	७			१	२				राइडाडा	२६				
२५	मटिटयाचौर द्याडकी द्याझी निर्माण	७			१	२				मटिटयाचौर			८	८	
२६	खाल्टेपानी द्याडकी निर्माण	७	मर्मत							धारादी			३०		
२७	सटाक्दी मूलमा द्याडकी निर्माण	९		सटाक्दी	१	१	४			सटाक्दी	१४			१४	
२८	बोझदी क ख खा. पा. यो.	६	मर्मत	बोझदी मूल	१	१	२			वतुड			१४	१४	
२९	भटुक्दी खा. पा. यो.	९	मर्मत	भटुक्दी	१	१	२			माण्डे टोल			१०	१०	

२.४.२ सम्भाव्य लगानीका स्रोतहरू

माथि उल्लेखित खानेपानी योजनाहरू र वांकी चर्पी निमार्ण गर्न को लागि सम्भावित श्रोतहरू :

- उपभोक्ता स्वयं, स्थानीय समुदाय तथा संघ संस्थाहरू
- गा.वि.स
- जि.वि.स.
- खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय
- अन्तराष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाहरू
- दातृ राष्ट्र तथा निकायहरू

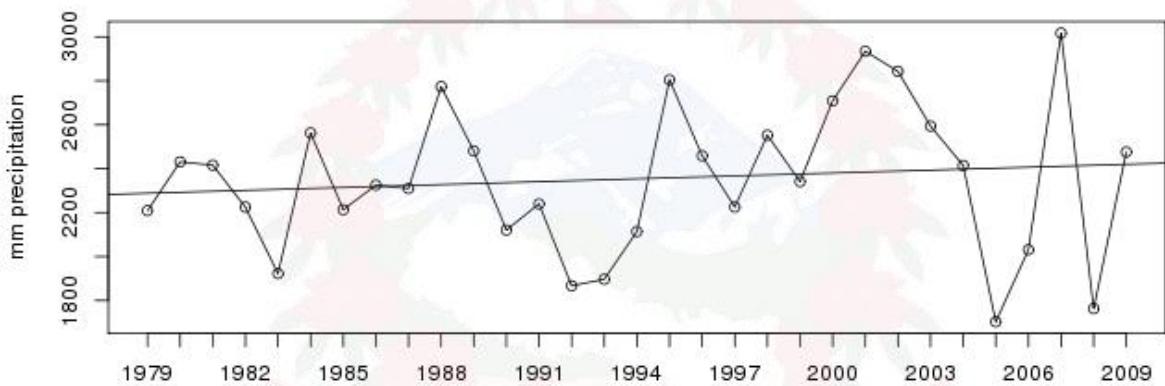
२.५ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण

२.५.१ स्याङ्गजा जिल्लाको वर्षात तथा तापक्रम

वर्षा र तापक्रमको तथ्यांक जल तथा मौषम विज्ञान विभाग अन्तर्गतका मौषम मापन केन्द्रबाट लिएको हो । यो तथ्यांक उक्त विभागको वेबसाइटको जलवायु पोर्टलमा उपलब्ध छ । स्याङ्गजा जिल्लाको हकमा चापाकोट, तिसेदी, स्याङ्गजा, डाँडास्वाँरा र वालिङ्ग गरि पाँच ठाउँमा मौषम केन्द्र राखिएको छ, चित्रमा प्रस्तुत वर्षातको तथ्यांक उक्त चारै ठाउँका केन्द्रका तथ्यांकहरूको वार्षिक औसत हो भने तापक्रम को तथ्यांक भने चापाकोट र स्याङ्गजा गरि दुईवटा केन्द्रको मात्र रहेको छ ।

क) वर्षा

चित्र १ मा सन १९७९ देखि २००९ सम्मको वार्षिक औसत वर्षात देखाइएको छ । अवलोकन गरिएको औसत वार्षिक वर्षात १७०० मिलि देखि ३००० मिलि को बीचमा रहेको छ । २००७ र २००९ मा अधिकतम परिमाणमा वर्षा भएको देखिएको छ, भने २००५ र २००८ मा अन्य वर्षको तुलनामा न्युन परिमाणमा वर्षा भएको देखिन्छ । तीस वर्षको अवधिमा करिब करिब १०० मिलिको दरले वर्षाको परिमाणमा वृद्धि भएको देखिएको छ । त्यस्तै, गत पाँच वर्षमा वार्षिक वर्षाको परिमाणमा अति नै उतारचढाव देखिएको छ (२००७ र २००९ मा अत्याधिक वर्षा भएको देखिन्छ, भने २००५ र २००८ मा न्युनतम वर्षा भएको देखिएको छ ।) जसले भविष्यमा हुनसक्ने वर्षाको प्रवृत्तिको भरपर्दो अनुमान गर्न नसकिने बनाएको छ ।

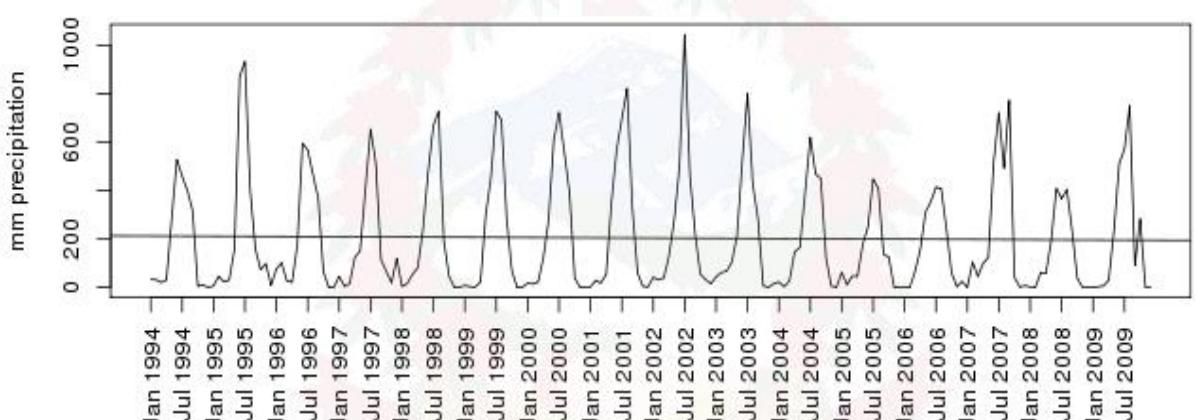

Mean Observed Rainfall From 1979 To 2009 Months January February March April May June July August September
 ● October November December for CHAPKOT, TISED, SYANGJA, DANDASWANRA, WALLING [$y=4.386 \times \text{year} - 6391.0$, $r=0.118$,
 $p=0.5274$, S.E.= 0.5274]

१९७९ देखि २००९ सम्मको बार्षिक औसत वर्षा

ख) मासिक औसत वर्षात (१९९४ देखि २००९)

ग्राफ २ मा सन् १९९४ देखि २००९, १५ वर्षको मासिक वर्षातको फरक प्रस्तुत गरिएको छ उच्च वर्षात गर्मी यामको मनसुनको समय, वैशाख महिना देखि भाद्र महिना सम्म देखिन्छ, मनसुनको बेलाको मासिक सबभन्दा बढी वर्षातको औसत ५०० - ८०० मिलिमिटर देखिन्छ। १९९५ र २००२ मा हिउँदको सबभन्दा उच्च वर्षात भएको थियो भने अन्य हिउँदमा खासै वर्षा भएको देखिदैन। विशेष गरि २००९ को हिउँदमा लामो खडेरी परेको देखिन्छ।

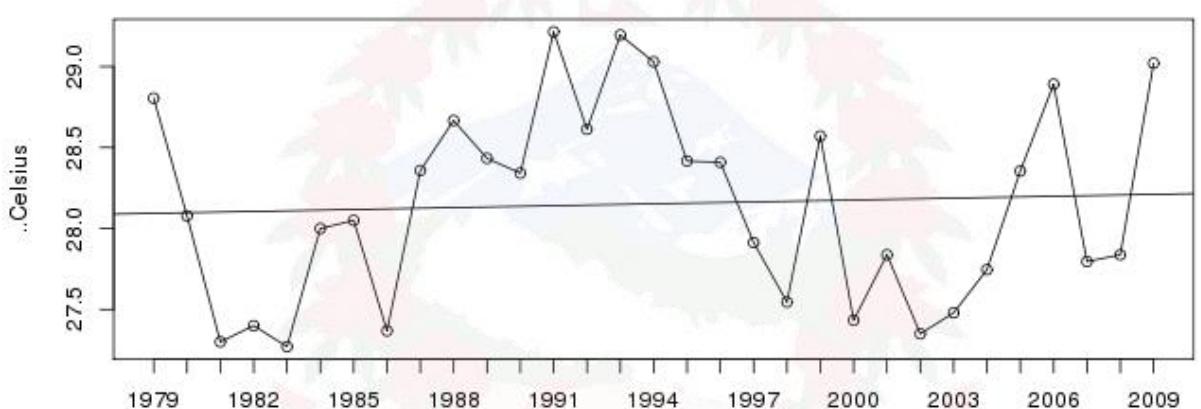
Average Observed Rainfall From 1994 To 2009 for CHAPKOT, TISED, SYANGJA, DANDASWANRA, WALLING [$y=-1.108 \times \text{year} + 2421.0$, $r=-0.02112$, $p=0.7712$, S.E.= 0.7712]

१९९४ देखि २००९ सम्मको मासिक वर्षातको औसत

ख) अधिकतम तापक्रम

ग्राफ ३ मा चापाकोट र स्याङ्जा गरि दुईवटा केन्द्रको १९७९ देखि २००९ सम्मको अवधिको बार्षिक अधिकतम तापक्रमको औसत तथ्याङ्क प्रस्तुत गरिएको छ। अधिकतम तापक्रम २७ देखि

२९.५ डिग्री सेल्सियस रहेको देखिन्छ । तीस वर्षको अवधिमा अधिकतम तापक्रम १९९१ र १९९३ मा करिब २९.५ डिग्री सेल्सियस तापक्रम देखिन्छ भने समग्र तीस वर्षको अधिकतम तापक्रमको औसत करिब ०.५ डिग्री सेल्सियसका दरले बढौं गएको देखिन्छ । जल तथा मौसम विज्ञान विभागको वेबसाइटमा न्यूनतम तापक्रमको ग्राफ पनि उपलब्ध छ

• Average Observed Temp-Max From 1979 To 2009 Months January February March April May June July August September October November December for CHAPKOT, SYANGJA ($y=0.003902 \times \text{year} + 20.37$, $t=0.05873$, $p=0.7536$, S.E.= 0.7536)

१९७९ देखि २००९ सम्मको अधिकतम तापक्रमको औसत

२.५.२ जोखिम सम्बन्धमा बिगतको सिकाई पहिचान

साल	जोखिम	स्थानिय समूदाय तथा वातावरणीय सेवाहरुमा जोखिमबाट पारेको असर	जोखिमबाट बच्न समुदायले अपनाएको उपाय
२०५२	खिर्दीमा पहिरो	वडा नं. ४ मा खानेपानीको पाइप बगाएको	वृक्षारोपण अभियान संचालन
२०६९	पहिरो	वडा नं. ४ खाल्टे खानेपानीको इन्ट्याइक बगाएका	जाली भरी इन्ट्याइक सुरक्षित

२.५.३ भविष्यमा हूनसक्ने जोखिमहरुको प्रकृति बिश्लेषण गर्ने, बिपद तथा जोखिम न्यूनीकरण र जलबायू अनुकूलन सम्बन्धी बिकल्पहरु

जोखिम	स्थानिय समूदाय तथा वातावरणीय सेवाहरुमा जोखिमबाट पारेको असर	जोखिमबाट प्रभावित समूदाय तथा उपभोक्ताहरु	जोखिम प्रभावको अवस्था (धेरै उच्च-४, उच्च-३, मध्यम-२ र न्युन -१)	संग सम्बन्धित बिपत तथा जोखिम न्यूनीकरणका विकल्पहरु
-------	--	--	--	--

खिर्दीमा पहिरो	खानेपानीको पाइप बगाएको	बडा नं. ४ खिर्दी	२	● वृक्षारोपण
मुलहरू सुक्वै जानु	पानी कम भएको	बडा नं. २ लिदुक	२	● पुनर्भरण पोखरी निर्माण

२.५.४ सुभावहरू

- खानेपानीका सम्पुर्ण स्रोतहरूमा मुहान संरक्षणको लागि वृक्षारोपण लगायत अन्य उपायहरू अपनाउने ।
- सम्पुर्ण खानेपानी आयोजनाहरूमा खानेपानी सुरक्षा योजना लागू गर्ने ।
- वनविनाश कम गर्न सुधारिएका चुल्होको प्रयोग बढाउन आवश्यक तालिम सञ्चालन गर्ने ।
- खानेपानीको पाइपलाई मानिस तथा अन्य जनावरका क्रियाकलाप, तापक्रमको असर, भुक्ष्य आदिबाट जोगाउन सम्पुर्ण खानेपानी आयोजनाहरूका पाइप उचित गहिराईमा गाडने व्यवस्था गर्ने ।

२.६ तर्जुमा गरिएका अन्य क्रियाकलापहरू

चण्डीभञ्ज्याड गा.वि.स.मा प्रस्ताव गरिएका अन्य योजना निम्न तालिकामा देखाइएको छ :

तालिका ११
तर्जुमा गरिएका क्रियाकलापहरू

बडा नं.	योजनाको नाम	लाभान्वित घरसंख्या		सञ्चालन गर्ने क्रियाकलापहरू
		टोल	घरधुरी	
सबै	पूर्ण सरसफाई, पोखरी तथा कुलो, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, मर्मत सम्भार, पैँग अपरेटर तालिम	सबै	सबै	
१ बाहेक सबै	पुनर्भरण पोखरी निर्माण	सबै	सबै	
२,३,४,५,६,८	वृक्षारोपण			
सबै	सुधारिएका चुल्हो	सबै	सबै	
सबै	खानेपानी सुरक्षा योजना	सबै	सबै	

माथिको तालिकामा देखाइएजस्तै यस गा.वि.स. का प्रत्येक बडाहरूले आफ्ना सम्पूर्ण घरधुरीलाई लाभान्वित गराउने गरी सरसफाई, मर्मत सम्भार, जलवायु परिवर्तन सचेतना,

पोखरी, कुलो निर्माण, संस्था व्यवस्थापन, सुधारिएको चुलो आदि क्रियाकलापहरू गर्ने गरी योजना तर्जुमा गरेका छन् । यी तर्जुमा गरिएका क्रियाकलापहरू सम्पन्न गर्न तालिम, च्याली, गोष्ठी, अन्तक्रिया आदि सञ्चालन गर्ने प्रस्ताव पनि गरेका छन् ।

खण्ड तिन

निष्कर्ष तथा भावी कार्यदिशा

३.१ निष्कर्ष

वास कार्यक्रम लागु हुनुपुर्व चण्डीभञ्ज्याड गा.वि.स.मा खानेपानी, स्वास्थ्य, सरसफाई, स्वच्छता र पोषणका क्रियाकलापहरू कमजोर अवस्थामा थिए । सबै वार्डहरूमा खानेपानीको सुविधा समान किसिमले उपलब्ध थिएन । भएका खानेपानी योजनाहरू समेत व्यवस्थित र सुरक्षित थिएनन् । वास कार्यक्रम लागु भए पश्चात भने गा.वि.स.को स्वास्थ्य, सरसफाई, स्वच्छता र पोषण अवस्था निकै सुधार आएको देख्न सकिन्छ । कतिपयले स्वास्थ्यका बारेमा कुनै जानकारी नभएको अवस्थामा यो कार्यक्रम बहुउपयोगी सावित भएको छ ।

वास योजना कार्यान्वयन पश्चात् यहाँका घरधुरीहरूमा खानेपानीको सुविधाको उपलब्धता, उल्लेख्य हिसाबले बढेको छ । पहिलेको तुलनामा उपलब्ध खानेपानीको गुणस्तर पनि सुधिएकोछ । तर गा.वि.स.का केही घरधुरीमा खानेपानीको लागि खोला र खोल्सामाथिको निर्भरता अझै हट्टन सकेको छैन । पहिले यस गा.वि.स.मा घरधुरीहरूमा शौचालय बनाउने र प्रयोग गर्ने घरधुरीको संख्या अत्यन्तै न्युन रहेको थियो भने जब वास कार्यक्रम लागु भए पश्चात यहाँका घरहरूमा शौचालयको तिब्र रूपमा विकास भएको छ । सरसफाईकै कुरामा संस्थागत शौचालयको स्थिति वि.सं. २०६८ मा तयार पारिएको यस गा.वि.स.को वास योजनामा उल्लेख गरिएको भन्दा धेरै प्रगति भएको पाइएको देखिदैन । शौचालय भएका संस्थामा सुविधा त थपिएका छन् तर त्यति बेला शौचालय नभएका संस्थामा भने उल्लेख्य सुधार आएको छैन ।

बाल पोषणको स्थितिमा भने उल्लेख्य सुधार आइ कुपोषण र भिटामिनजन्य कुपोषणको समस्या पनि उल्लेख्य रूपमा घटेको छ । बालबालिकामा जल वियोजनको समस्या हटेर गएको छ भने झाडा पखालाको उपचार पनि निकै सुधिएको छ । पूर्ण सरसफाईका सूचकहरूको स्थिति पनि सुधारको दिशामा छ ।

माथि उल्लेख गरिएका उपलब्धिहरूका बाबजुद वास योजनाको हिसाबमा अझै चुनौतीहरू विद्यमान रहेको पाइएको छ । खानेपानी सुविधा नपुगेका घरधुरीहरू अझै केही रहेका छन् भने पुगेको सुविधाको पनि स्तरोन्ति तत्काल गर्नुपर्ने देखिन्छ । खानेपानीका स्रोतको सुधार र सुविधा स्तर बढाउन केही वडाहरूमा अभ प्रभावकारी कदम चाल्नु पर्ने देखिन्छ । पूर्ण

सरसफाईका केही सूचकहरूको स्थिति निकै राम्रो देखिएपनि केही सूचकहरूको कमजोर उपस्थितिले वावरणीय सरसफाई कायम गर्न चुनौती बाँकी नै रहेको देखिन्छ ।

वास योजनाले हासिल गरेका उपलब्धिलाई दिगो बनाउदै विद्यमान खानेपानी र सरसफाईका समस्याहरूलाई बहुसरोकारवालाहरूको सहभागिता र सहकार्यमा सकेसम्म छिटो समाधान गर्न सकियो भने चण्डीभञ्ज्याड गाविसमा खानेपानी, स्वास्थ्य तथा सरसफाई, पोषणमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याउनको लागि गरिएको प्रतिबद्धताले साकार रूप पाउन सक्छ ।

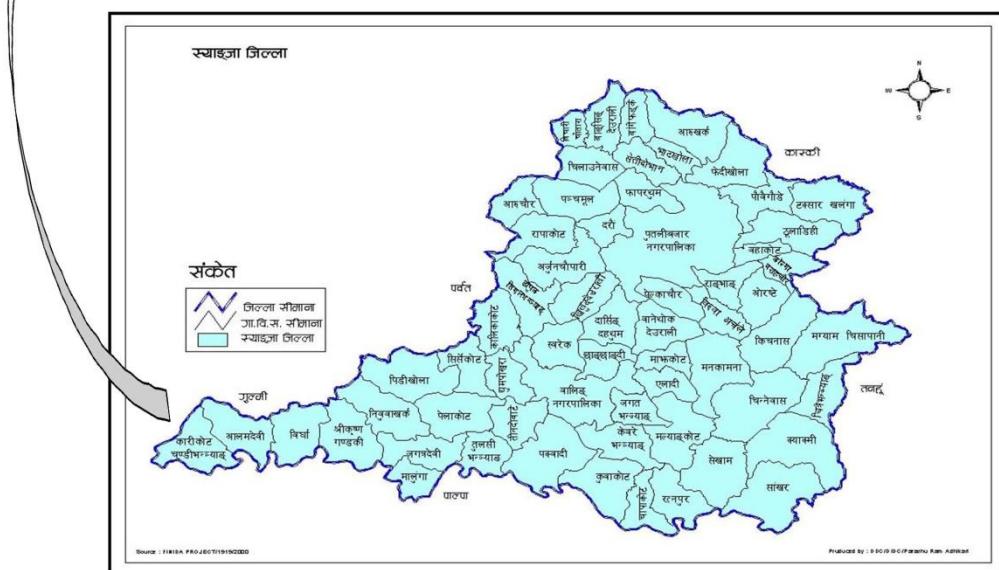
३.२ भावी कार्यदिशा

- खानेपानीको सुविधालाई गा.वि.स. का सम्पूर्ण घरधुरीसम्म सहज किसिमले पुऱ्याउन प्रभावकारी कदम चाल्नु पर्ने ।
- यस प्रकार एकदमै नराम्रो, नराम्रो र औसत स्तरमा रहेका खानेपानीका स्रोतहरूको यथोचित किसिमले स्तरोन्नति गर्नु पर्ने अहिलेको प्राथमिक विषय हुनु पर्ने ।
- पक्की शौचालयको सुविधा विकास गर्न स्थानीयलाई अभिप्रेरित गर्दै संस्थागत शौचालयको निर्माण र व्यवस्थापनमा विशेष ध्यान दिनु पर्ने ।
- पूर्ण सरसफाईका सम्पूर्ण सूचकहरूको स्थितिलाई सुदृढ तुल्याउदै वातावरणीय सरसफाई कायम गर्न योजनाहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वन गर्ने ।
- खानेपानीका सम्पुर्ण स्रोतहरूमा मुहान संरक्षणको लागि वृक्षारोपण लगायत अन्य उपायहरू अपनाउने ।
- सम्पुर्ण खानेपानी आयोजनाहरूमा खानेपानी सुरक्षा योजना लागू गर्ने ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची १

स्याङ्गजा जिल्ला र चन्द्रीभन्ज्याड गा.वि.स.को नक्सा

अनुसूची २

वास योजना सम्बन्धी फोटो ग्यालरी

वास योजना अद्यावधिक गर्ने क्रममा आयोजित कार्यशाला गोष्ठी

वास योजना अद्यावधिक गर्ने क्रममा आयोजित कार्यशाला गोष्ठी

वास योजना अद्यावधिक गर्ने क्रममा आयोजित वडा भेला

वास योजना अद्यावधिक गर्ने क्रममा आयोजित वडा भेला

अनुसूची ३ वास योजना तर्जुमा सम्बन्धी निर्णयहरू

आज किंतु २०६७ साल मार्गे १६ जाते मंगलवारका
हिं येम रपाइजा क्रिला कारिकोट चॅट्टीगोडपाट्ट २४४
वि. स० मा जाओविठ प० रत्नीपु खवते पानी सरलज्ञ
तथा रवद्धता (वाप) सांकेतिक आवधा नी नेप्र
उखाई पाडपे ह्यु को अधिकांतां जाओविठ स० रत्नीपु खवते
पानी सरलज्ञ तथा रवद्धता (वाप) योजना तंजुङ्ग कार्पाला
मा उपायित निवार क्षमता रहेको है।

क्र.	नाम वा	ठारा	पर्व	तारा	निर्णय
१-	कैवल्याधी पाट्ट	V.WASHCC.	३५८४	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
२-	मिन लाम्हारो	२०६७-८	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
३-	हुण तेलाम्हारो	८. ८. २	" "	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
४-	सुक देव छाला	८. ८. ९	" "	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
५-	बिल्लु वा स्पौद	—	—	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
६-	कोशलाई गाहा	८. ८.	८. ८.	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
७-	दाविराई गाहा	८	८	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
८-	गुवन शिरहरामा	८. ८-८	संयोजक	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
९-	रुक्म भाया थामा	८. ८. ८	अ. न. ८.	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
१०-	निकुम्भारो	८. ८. ९	सुदूरस	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
११-	मिना ओडी	८. ८. १	सम्पर्य	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
१२-	विपा सिंगली	८. ८. ८	संयोजक	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
१३-	दिल्ली याप ८.८.८	८. ८. १	८. ८. १-१	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
१४-	दिल्ली याप ८.८.८	८. ८. ८	संयोजक	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
१५-	सा. वा. दं बा.	८. ८. ८	सदस्य	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
१६-	हुरी पू. सुबेदी	८. ८. ८	सदस्य	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
१७-	साम्लाला दोहारी	८. ८. ८	जाहेदा समाला	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
१८-	भरत राज भर्ती	८. ८. ८	भरत	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
१९-	हार्दी गम भाया	८. ८. ८	म. अ. ग.	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
२०-	फग उसाद श्रीमा	८. ८. ८	१. ८. ८	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
२१-	गोम्बाल दामारी	८. ८. ८	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५
२२-	हुरी पू. दामी	८. ८. ८	सदस्य	२०६७/८/१५	२०६७/८/१५

(A)	ग्रन्थालय	संख्या	पुस्तक	दिनांक	दिनांक
२३-	फुर्स वाणीहुआ रेखा	का.वा.ग.८	महादेव	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
२४-	मनवलाला विष्णु	... ... ९	"	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
२५-	द्वितीय वाणीहुआ विष्णु	... ९	"	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
२६-	गोपीनाथ विष्णु	... ८	महादेव	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
२७-	द्वितीय वाणीहुआ विष्णु	१५ नं० ३	समेजक	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
२८-	द्वितीय वाणीहुआ विष्णु	वडा नं० ३	समेजक	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
२९-	द्वितीय वाणीहुआ विष्णु	१५ नं० ३	समेजक	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
३०-	शुभत रंग रामा	वडा नं० ४	समेजक	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
३१-	खण्डल मिश्र	वडा नं० ४	समेजक	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
३२-	स्टोरीलाल विष्णु	वडा नं० ४	समेजक	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
३३-	रमेश विष्णुपाठी	वडा नं० ४	समेजक	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
३४-	केशव विष्णु	१५ नं० ४	समेजक	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
३५-	रमेश फुलदेव	M.I.B इच्छा, कुरुक्षेत्र, उत्तरा.	रमेश	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
३६-	बिल विष्णु	D-विष्णु आदितीर्थ	रमेश	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
३७-	द्वितीय वाणीहुआ विष्णु	P.C.O, रुद्रप्रयाग-उत्तरा.	रमेश	२०६७/१०/१९६४	२०६७/१०/१९६४
३८-					
३९-					
४०-					
४१-					
४२-					
४३-					
४४-					
४५-					
४६-					
४७-					
४८-					
४९-					
५०-					
५१-					
५२-					
५३-					

छलफलका विषयक :-

- १- रवा.पा. चोअनाहु प्राथमिककाल सम्बन्धमा ।
- २- अलवापु पादवतीतको असर सम्बन्धमा ।
- ३- शुल संरक्षण गर्ने सम्बन्धमा ।
- ४- अन्य हलाखल सम्बन्धमा
- ५- सरसाङ्कु उभवास्थि

ठिकापक्ष :-

१- अस्ताव वे. १ माथि हलाखल गर्ने तपाइलका चोअनाहु क्रमशः प्राथमिककाल गर्ने ठिकापक्ष गाउँहुँ।

- १- अनुवा ले. रवा.पा. चोअना र-तरोनती गर्ने ।
- २- कुर्गान हाउद्वे / कौम्भादि / फेदी रवा.पा. चोअना
- ३- १० छर विं.क०. होल (बडाक. खका)

छिकापक्ष :- आकादे रवा.पा. उपाइकी ठिकापक्ष गर्ने / अनुवा ले. रवा.पा. चोअना विस्तार गर्ने ।

- ४- द्विरवी किपर लिघटीड बा.पा. चोअना
- ५- तरम्भरोला रवा.पा. मर्मत चोअना
- ६- गाडल डाड सालधारी / तल्लो धाराही रवा.पा. चो.
- ७- माथिल्लो टोकल्दी र्येदै जैदा रवा.पा. चो
- ८- महुल घोरगोद्वे बा.पा. गर्नत चोअना
- ९- गोड्दी गाढी रवा.पा. गर्नत चोअना
- १०- एरीनाटे रवा.पा. गर्नत सुचार इन्डेक ठिकापक्ष गर्ने ।
- ११- एराक्के मूल संस्कार नथा उपाइकी ठिकापक्ष (कोलडाँडा)
- १२- र्यितेपाते द्विवेद शुल संरक्षण
- १३- दुखेक लिलो शुल संरक्षण
- १४- तापो योल आमाकुद्दी पावी तुङ्गा चोअना लाग्ने गर्ने ।
- १५- झाड्कुद्दी / लाल्ली ला.पा. चोअना
- १६- र्युदा नि.गा.वि. मा. वा.पा. उपाइकी ठिकापक्ष गर्ने ।
- १७- र्युदाली डडा भुदाल महीलीउ रवा.पा. चो ईडी अम्ति
- १८- वारसावी रवा.पा. चो मर्मत व्यष्टार
- १९- वारवेला रवी.पी. चो ठेडी अम्ति

20. यांची कुवा अमंत्र
21. पिपल पौरकरी रवि. पा. यो व्याख्याता गजुपते
22. बांधी रवि. पा. यो गुवार टेकी निर्माण
23. कालामुमीकी कुवा सुचार तया टेकी निर्माण
24. राजु रवीला का कुवा लाई
25. मिश्राचर्य डी प्रथम घरधुरीमा आकाशी पानी ठेकी निर्माण
26. रवाणे पानी (Intank) समंत्र
27. मदाकरी मुलमा टेकी निर्माण गजुपते
28. टांगे रवि. पा. यो निर्माण गजुपते
29. घुंडी रवा. पा. यो रस्तगाली गजुपते
30. कवड. रवीला रवि. पा. यो लिपिटङ्गे
31. किलनेक हो लणी शोचालाव निर्माण
32. कुहगल देकाऊने रवीला रवि. पा. यो भर्त रवे
तस्य टोल अर्धांडी व्यारा निर्माण गर्ने
- (३३) कोक्षाधी (ट) (ट) रवि. पा. यो.
- (३४) भुट्टाधी रवि. पा. यो.

२- फूलाएँ वे २ साली फूल गर्दी विभिन्न तांडिहारा
विभिन्न समयां अलावा पानेवर्तनको आसरले जाहा गएका
विषय तथा ओआउनहाउ बाटो फूल गर्दी तिथाई
को बाटो का तांडिहारा तपाइलाका उपायहरु गर्ने तिथा
गर्दीहरु]

तपाइला

- १- पुनर गरेण पोखरी विभाव वाई ,
- (क) झाल पोखरी वदा व. ५ I
  - (ख) रातडाडा पोखरी " ६ II
  - (ग) बाइडाडा पोखरी " ८ X
  - (घ) पिपल पोखरी " ४ XI
  - (इ) मञ्चुदे पोखरी / चापारा / डिकोट VII
  - (ब) जोडा पोखरी " २ IV
  - (क) फुलपाता पोखरी " ३ IX
  - (ख) पूलमारा पोखरी " ८ VII
  - (ग) जिलार डाडा पोखरी " ५ XVII
  - (घ) तल्लोधाराहि पोखरी " ८ III
  - (इ) वाराहि तल्लो पोखरी " ९ IV
  - (ब) रामचंद्रे पोखरी ठिकाई " ६ XII

बुकारोप्ति वाई

- (क) गाडाहि पाहिरो वदा व. ३
- (ख) डाडापारी " " ४ अ
- (ग) बैरादी रवा. न. मूल " ८
- (घ) ऊचोरो पाहिरो " २
- (इ) जारमाडाहि " ५
- (ब) मञ्चुदे चा कपाहिरो " ८
- (ख) दाउने पाहिरो " ६
- (ग) पाती तुरका पोखरा तर्के वदाएङमा

४- अस्ताव ग्र. ४ गावी कलांडर गढ़ि निर्माण विभाग
कलांडर गाडि कार्यवाहन गर्दे निर्माण गार्इदृश]

২৪/৩/৮

- १- या चारिएको पुस्तको लिखानी गर्ने तालिका बनाउने।
  - २- गर्ने समारे तालिकाको जाँच।
  - ३- सरलकारी तथा व्यापारी सम्बन्धी तालिकाको जाँच।
  - ४- पाणी सुरक्षाता सम्बन्धी विधिको बोध बासिन्दाहरूको

४- एकत्रित रे. ए गायी इलाजलगाडी सरपाण्डी एवं प्रत्येकी
निम्नलिखित कार्यक्रम गर्ने उद्देश्य गार्दछ।

2418501

9-	સ્વચ્છાદિકો નિષેધો રિમાર્ગ ગરે (સરસ્વતી દા પાલિદળ)	n	n	n	91-2
2-	શુદ્ધાદિકો તો એવા એસ્ટ્રોનોમિક દોચલાપું રોગની વર્જની કરી	n	n	n	6
3-	કાર્ય ગતાયું +	n	n	n	n
4-	દર્દિયા	n	n	n	n 6
5-	સરદારી	n	n	n	n 3
6-	ગાવલી સરદારાયું શુદ્ધાદિકો	n	n	n	n 8
6-	અંગારાદેવી સહિત્યા ગાંધી	n	n	n	6
7-	દ્વિપાલાપું હાંદું / આજુ હંગું	n	n	n	8
8-	ગોણાદેવી હાંદુલા	n	n	n	2
90-	ગાંધું કૃબીઓ ગાંધું	n	n	n	2
99-	દુડાની મૂળ રાયાંદી / (ગાંધું ગાંધું)	n	n	n	2
92-	વાતા શૈવ ગાંધું	n	n	n	3

କୁଳାଳ ପରିମାଣ କରିବାର ପାଇଁ ଏହା କିମ୍ବା ଏହାର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦେଖିବାରେ ଏହାର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦେଖିବାରେ ଏହାର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦେଖିବାରେ ଏହାର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦେଖିବାରେ

लद्दभी गौड़िल

जिता शुवेली

कोपिला शुवेली

दिपिका शुवेली

संयोजक ६

संयोजक ५

शुरुवाती शुवेली

linda

दिपिका शुवेली

संयोजक दिपिका

जैन

जैन के लिए जैन विषय के लिए जैन

जैन

(प्रत्यक्षीय रूप से) जैन के लिए जैन - P

जैन के लिए जैन के लिए जैन - R

C-IP N Z + जैन के लिए - S

Z N N V जैन - X

Z N R Z N जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

Z N N N जैन के लिए जैन - X

अंडा रेति २०६९/०६/२२ ताते का दिन छारीछो
 वांसप्रसाद जाठि पा का VIASHCC का अनुभव
 ही तेक रहा पाँडे द्वारा द्वारा अनुभव साथ
 अमुल ट्रिला इन्हींमर रवती रहा परामुखी हो
 अमुल आनंदपाल माझे पावी लगभग तका (कर्का)
 (वास) प्राप्त अध्यावधिक वामशाळा की जगह
 उमीदवी मा देखाएर रुको उमीदवी गिराउना
 रुको का ३।

तापांत्रिक

क्र.	तापांत्रिक	मुद्रा	तिथि	देश
१-	जेटेंडा का देते उतार पांडे	गा. नं. ५.७. जाई		जाई
२-	पुष्प-जातिवि "रेवती" रमण परुष	उ. चृ. इलाज्या (गा. नं. ५.८. जाई)		जाई
३-	बिक्षेष ना तारा पर्णु डकान	ओ. ले. प. जाई		जाई
४-	वास तल्लाहाङ्का "मित उतार वर्णते	वास तल्लाहाङ्का		जाई
५-	वास उतार पर्याला" डोलराम डकान	बि. चि. न.		जाई
६-	पुर्व जि. विं. ख- समयज वमलान्दा			जाई
७-	नि. नि. नि. स. अ. कुलवाराम (लान्दा)			कुलवाराम
८-	निको-पा- शिवलाल याँगा			कुलवाराम
९-	निको- पा- मोतीनाल घाँटे			कुलवाराम
१०-	निको-पा- स. भारोनी औ- मन को. विना विना-धी	का. नं. ८.९.९		कुलवाराम
११)	रामजु-पा- रवदु नो			कुलवाराम
१२)	रामादेव ना. वि. दु. जो. को. पुष्प गो			कुलवाराम
१३)	किल संयोग अगीरथ आपेक्षा			कुलवाराम
१४)	संद ज-जीवि (प्रिपेन्ड छाक)			कुलवाराम
१५	राम-द्यु मालव (अपाई) २०८०९४ (लित) अपिल	रा. नं. (लित)	२०८०९४	कुलवाराम
१६	संद ज-जीवि. वो. व. लामेका			कुलवाराम
१७	कुण मापा जाहा	२५५२।।	का. नं. २	कुलवाराम
१८	देशप राम डोइला	कुपेन्द्र उतार	बि. चि. न.	कुलवाराम
१९	जन चंद्रु राता	ओ. नं. ५.	बि. चि. न.	
२०				
२१				
२२				

क्र. सं.	नाम अर्थ	मुख्य	पुस्तक	टिप्पणी
२३	तेज विद्युत वेंडी	२१.८५ ७		<i>Tej</i> <i>Blow</i>
२४	विद्युत कल्पना	२		
२५	विद्युत विजय	१		<i>Vijay</i>
२६	अमुना योग	२८.५५. ६		<i>Amen</i> <i>Yoga</i>
२७	उमा शोध	८		
२८	विक्रि सिधाली	८		<i>XVI</i>
२९	विश्व निर्मला भावा	२८.८. ६		<i>Visw</i>
३०	विना ला	३१.८. ८		<i>Vina</i>
३१	विनामुमारी साल	-		<i>Vinamara</i>
३२	विनला पाण्डित	८.८. ८		<i>Vinela Pandit</i>
३३	रुद्रा भाष्टु	२०.८. ८		<i>Rudra</i>
३४	रुद्रा वाला व्यापारी	८.८. ८		<i>Rudra</i>
३५	विनला चूर्ण	८.८. ८		<i>Vinela</i>
३६	विनेश विनेश	८.८. ८		<i>Vineesh</i>
३७	लोविन गोपा	८.८. ८		<i>Loving</i>
३८	विनाम - विना	८.८. ८		<i>Vinash</i>
३९	विना विना	८.८. ८		<i>Vinash</i>
४०	विना विना	८.८. ८		<i>Vinash</i>
४१	विनेश विनेश सोम	८.८. ८		<i>Vineesh</i>
४२	विन व. लोगिको	८.८. ८		<i>Vin</i>
४३	विन विन रता	८.८. ८		<i>Vinash</i>
४४	विन विन लोग	८.८. ८		<i>Vinash</i>
४५	विन विन	८.८. ८		<i>Vinash</i>
४६	विन विन राजा	८.८. ८		<i>Vinash</i>
४७	विन विन लोग	८.८. ८		<i>Vinash</i>
४८	विन विन लोग	८.८. ८		<i>Vinash</i>
४९	विन विन लोग	८.८. ८		<i>Vinash</i>
५०	विन विन लोग	८.८. ८		<i>Vinash</i>
५१	विन विन लोग	८.८. ८		<i>Vinash</i>
५२	विन विन लोग	८.८. ८		<i>Vinash</i>
५३	विन विन लोग	८.८. ८		<i>Vinash</i>

Sl.	ग्रन्थ नं	पृष्ठ	दिनांक	संग्रहीत
४४	मुख्य ग्रन्थ ५८		२०११.७.२	४४
४५	शुब्ल उद्यात्रा शास्त्र		२०११.८.६	मुख्य ग्रन्थ
४६	लेखन विषय काव्य		२०११.८.२	काव्य ग्रन्थ
४७	देवी लाला किंजाली मन बहादुर विषय		२०११.८.३	विषय ग्रन्थ
४८	हिरा लाले पाण्डित		२०११.८.४	विषय ग्रन्थ
४९	गोपी गान्धी शास्त्र		"	४९
५०	यो दुर्गाती राजा		२०११.८.५	मुख्य ग्रन्थ
५१	सुग्रीव शास्त्र	२००५०	२०११.८.६	५१

प्रस्तावहस्त

प्रस्ताव नं: १ बास योजना अध्यावधिक गर्ने सम्बन्धमा

२ वडा क्षेत्रिय वाम योजना तथा तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्ने सम्बन्धमा,

निर्णयहस्त

निर्णय १ :- प्रस्ताव नं: १ मा दलपुर गाउँ यस काठिङ्गी
दाउडीक्षुग्राह गा.वि.स.को २०८८ सनालमा बनाउयेको
जीवित हतातिय रवानीपाली सम्बन्धित तथा क्षेत्रला
(वाल) योजना अध्यावधिक गर्ने निर्णय गरियो।

निर्णय नं: २ :- प्रस्ताव नं: २ माथि दलपुर गाउँ यस काठिङ्गी
दाउडीक्षुग्राह गा.वि.स.को इ वटी वडामा ढुङ्गुकुटे फिलमा वडा डीला
गरिए वडा क्षेत्रिय तथ्याङ्क रवानीपाली व्यवस्थापाई तथा क्षेत्रला (वाल) योजना
को तथ्याङ्क अध्यावधिक कार्यकाला शर्ने निर्णय गरियो।